

Lappilaisen maidontuottajan työhön ja hyvinvointiin
vaikuttavia murroksia
– Kokemuksellinen näkökulma

MAAHY-Hanke

Markus Rundgren

Sosiaalialan koulutusohjelman opinnäytetyö

Yhteisö- ja perusturvatyö

Sosionomi (AMK)

KEMI 2012

Kemi Tornion ammattikorkeakoulu

Tekijä:	Markus Rundgren
Opinnäytetyön nimi:	Lappilaisen maidontuottajan työhön ja hyvinvointiin vaikuttavia murroksia. – Kokemuksellinen näkökulma
Sivuja(+liitteitä):	54+5
<p>Opinnäytetyön kuvaus: Maaseutu on käynyt läpi monia murroksia. Opinnäytetyössäni avaan näitä murroksia maaseudulla sekä pyrin selvittämään, mitkä tekijät ovat vaikuttaneet merkittävästi työhön ja hyvinvointiin. Tavoitteena opinnäytetyössäni on olla opintomatka itselleni uuteen sekä selvittää, miten maataloustyön muutos näkyy maaseudulla ja miten muutokset ovat vaikuttaneet hyvinvointiin.</p> <p>Teoreettinen ja käsitteellinen esittely: Teoreettisessa viitekehyksessä avaan työn, hyvinvoinnin ja EU:n käsitettä yleensä. Jokaisen kappaleen jälkeen kerroin miten aiheet vaikuttavat tai näkyvät maaseudulla.</p> <p>Metodologinen esittely: Opinnäytetyöni on kvalitatiivinen eli laadullinen. Opinnäytetyötäni varten olen tehnyt puhelimitse teemahaastattelun kolmelle maidontuottajalle Kemi-Tornio-Ylitornio-alueella. Haastatteluaineiston litteroin ja aineistoanalyysin tein teemoittelua apuna käyttäen.</p> <p>Keskeiset tutkimustulokset: Lähdekirjallisuuden sekä haastatteluiden kautta pääsin selvyyteen, millaisia murroksia maataloustyö on kohdannut. Opinnäytetyössäni pääsin myös selvyyteen, miten paljon muutosta maataloudessa on tapahtunut muun muassa siinä, miten hyvinvointi nähdään, kun verrataan työmääriin ja EU:n tuomiin haasteisiin. Opinnäytetyössäni keskeisimpiä tuloksia hyvinvointiin liittyen ovat maidontuottajien työmäärän kasvu, joka vaikuttaa vapaa-ajan vähentymiseen ja sosiaalisiin kontakteihin.</p> <p>Johtopäätökset: Maataloustyö on muuttunut. Haastateltavilla on ollut kokemusta ajasta ennen EU:ta ja heillä on tunne, että maatalousyrittäjää ei kuunnella ja päätökset tulevat jostain kaukaa virkamiehiltä. Kirjanpitotyöt ovat myös kasvaneet ja hyvinvoinnin kannalta tärkeä vapaa-aika on vähentynyt.</p>	
Asiasanat: Maatalous, hyvinvointi, työhyvinvointi, työ, muutos, EU	

Kemi Tornion ammattikorkeakoulu

Author:	Markus Rundgren
Title:	Transformations of work and well-being among dairy farmers in Lapland – Experiential perspective
Pages(+appendixes):	54+5
<p>Thesis description: There have been many transformations in the countryside. In my bachelor's thesis I will open these concepts of transformation and also I will explain which factors have influenced work and well-being significantly in the countryside and specifically among dairy farmers. One of my personal goals is, to take a trip to something new and to find out how these changes of agricultural work can be seen in the countryside and what the effects to well-being are.</p> <p>Theoretical summary: In the theoretical framework I will deal with the concepts of work, wellness and EU in general. After every chapter I will focus on how they are shown in the countryside.</p> <p>Methodological summary: My thesis is a qualitative study. For my work I have made phone interviews for three dairy farmers in Kemi-Tornio-Ylitornio area. I transcribed the interview material and analyzed it by using categorization by themes.</p> <p>Main results: Source literature and interviews made it clear what kind of transformations work in the countryside has met. Also how much change has happened including how well-being is seen when it is compared with the work load and the challenges the EU. In my bachelor's thesis main results among dairy farmers based on well-being are that work time is increased which decrease spare time and social contacts.</p> <p>Conclusions: Farm work has changed. Among the interviewees, there is more or less experience about time before EU and every one of them has the feeling that farmers are not listened to and the decisions are made too far away by some officials. Bookkeeping has also increased and spare time which is important for well-being, has decreased.</p> <p>Key words: Agriculture, well-being, wellness at work, change, EU</p>	

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1. JOHDANTO	5
2. OPINNÄYTETYÖN METODOLOGISET LÄHTÖKOHDAT	7
2.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tutkimusmenetelmä	7
2.2 Aiheen rajaus	10
2.3 Hyvät tieteelliset käytänteet.....	10
2.4 Opinnäytetyöprosessi ja haastateltavien taustat	11
3. TYÖSTÄ YLEENSÄ.....	13
3.1 Työhyvinvointi	14
3.2 Työ muuttuu	18
4. TYÖTÄ MAASEUDULLA	20
4.1 Historia ja muutos	21
4.2 Maataloudessa tapahtuneet murrokset	22
5. HYVINVOINTI JA KEINOT MILLÄ HYVINVOINTIA MITATAAN	30
6. EU:N MAATALOUSPOLITIikka	35
6.1 EU-ajan maataloutta	36
6.2 EU:n tukipolitiikka.....	38
6.3 Tulevaisuus maataloudessa	41
7. JOHTOPÄÄTÖKSET	43
8. POHDINTA	45
LÄHTEET.....	48
LIITTEET	55
Liite 1. Maatilayrittäjän hyvinvointiin vaikuttavat tekijät.....	55
Liite 2. Haastattelu runko.	56
Liite 3. EU:n rakenne	58
Liite 4. Opinnäytetyöprosessi	59

1. JOHDANTO

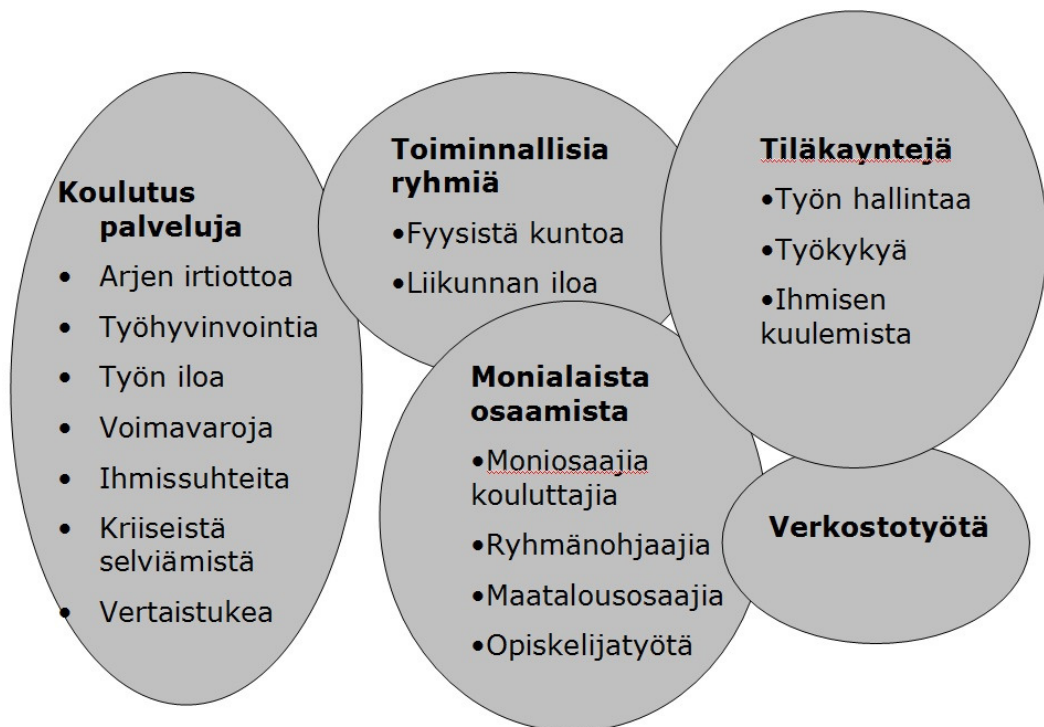
Suomessa on aina ollut maataloutta. Itse maataloustyö on kokenut historiansa aikana monia murroksia. Opinnäytetyössäni halusin selvittää työn muutosta ja, miten työn muutos heijastuu maatalousyrittäjän hyvinvointiin. Aiheeni rajasin maidontuottajiin. Opinnäytetyöhöni keräsin puhelinhaastatteluilla kokemustietoa kolmelta maidontuottajalta Keminmaa-Tornio-Ylitornio -alueelta. Kahdella haastateltavista oli parsinavetat ja kolmannen haastateltavan valitsin sen perusteella, että hänellä oli lypsyrobotti. Juuri nämä haastateltavat valitsin, koska halusin saada selville miten lypsyrobotti vaikutti hänen hyvinvointiin ja hänen päivittäiseen työaikaansa. Kerään myös tietoa muista tutkimukseeni liittyvistä lähteistä, esimerkiksi aikaisemmista tutkimuksista ja kirjallisuudesta. Opinnäytetyöni tavoitteena on päästä selville mihin suuntaan maataloudessa on menty ja mihin suuntaan maatalousyrittäjän hyvinvointi on ajautumassa. Haastateltavien kokemuksia apuna käyttäen tein johtopäätökseni, miten työ on muuttunut ja miten muutos on vaikuttanut heidän hyvinvointiinsa.

Opinnäytetyöni alkaa metodologian esittelyllä, jossa kerron opinnäytetyöni tarkoituksen, tutkimusmenetelmäni, tutkimuskysymykseni, aiheen rajauksen, analysoin ja kerron opinnäytetyön hyvistä tieteellisistä käytänteistä, tähän liittyy opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus. Metodologisen osion päätän kertomalla opinnäytetyöprosessini. Opinnäytetyöni varsinaisen teoriaosuuden aloitan työn käsitteellä ja työn vaikutuksilla hyvinvointiin. Käsittelen luvussa aiheita kuten työuupumus, työhyvinvointi ja miten työ on muuttunut. Toisena keskityn maataloustyöhön, sen historiaan ja maataloustyön muutokseen sekä maataloudessa tapahtuneisiin murroksiin. Kolmantena hyvinvointi. Millaista hyvinvointi on maatalousyrittäjän arjessa. Neljäntenä EU, miten sen vaikutukset näkyvät maataloudessa. Avaan EU:n tukipolitiikkaa ja kerron haastateltavien tulevaisuuden näkymistä. Lopuksi kerron opinnäytetyöprosessistani, johtopäätökseni sekä omaa pohdintaani.

Opinnäytetyöni kuuluu MAAHY-hankkeeseen eli maaseutuyrittäjien hyvinvointihankkeeseen. Hankkeen kohderyhmiä olivat muun muassa lappilaiset maatalousyrittäjät; maito-, liha- ja lammastilat, muita maaseutuyrittäjiä kuten puutarha- ja marjayrittäjät sekä tahoja, jotka toimivat maaseutuyrittäjiä tukevana. Joukkoon kuului vielä lomittajat sekä lomitushallinto. (Maaseutuyrittäjien hyvinvointihanke 2011.) Maaseutuyrittäjien hyvinvointihanke (MAAHY) oli EU-rahoitteinen hanke, jonka toteuttajana toimi Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveystieteiden osasto. Yhteistyössä toimivat myös Lappilaiset maaseutuyrittäjät sekä maatalousalan

asiantuntijaorganisaatiot. Hankeen tavoitteita ovat Lapin maaseutuyrittäjien hyvinvoinnin tukeminen, jaksaminen työssä, ammattitaidon ylläpitäminen, työn kehittäminen, työn jatkuvuuden ja maaseudun elinvoimaisuuden säilyminen. Hankkeeseen sisältyi myös eri teemapäiviä, jolloin järjestettiin erityyppisiä koulutuksia, joiden aiheina oli muun muassa työn arvostus, hyvinvointi ja kriisitilanteet ja niistä selviäminen. (Kettunen 2011.)

Opinnäytetyöni on tarkoitettu hankkeessa oleville tahoille ja muille asiasta kiinnostuneille. Kuviosta 1. näkyvät erilaiset keinot, joilla hanke toimii maaseutuyrittäjien hyväksi. Hankkeen yhteistyökumppaneina olivat muun muassa maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus, ProAgria Lappi ja Kemi-Tornionlaakson koulutusyhtymä Lappia/Louven maaseutualan toimipiste, Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun sosi-aali- ja terveysala. (Esr-projektisuunnitelma 2008.) Opinnäytetyöni on itselleni tutkimusmatka uuteen. Kirjoitan aiheestani melko ulkopuolisin silmin, koska itselläni ei ole kytköksiä maatalouteen. Aihe on sinällään kiinnostava, koska minulla oli mahdollisuus tutkia jotain, mihin välttämättä en tulevaisuudessa tulisi törmäämään. Haluan myös osoittaa muillekin tulevaisuudessa omaa tutkimusta aloittaville tai tekeville, että uskalla astua oman turvallisen ympyräsi ulkopuolelle ja tutkia jotain mikä on itselle vielä tuntematonta. Saatat saada yllättäviä tuloksia aikaan!

Kuvio 1. MAAHY- hankkeen keinot (Kettunen 2011; Maaseutuyrittäjien hyvinvointihanke 2008–2011).

2. OPINNÄYTETYÖN METODOLOGISET LÄHTÖKOHDAT

Tutkimusta aloittaessa ensimmäinen vaihe on valintojen ja päätösten teko. Lähes joka kerta uutta tutkimusta aloittaessa ongelmia syntyy valintoja tehtäessä. Valinnoilla tarkoitetaan, mitä tutkitaan ja millaista aineistoa omaan tutkimukseen tulisi kerätä, miten tutkimuskysymykset jäsennetään ja miten muotoilla tutkimuskysymykset niin, että ymmärrettävyys säilyy. (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2007, 120.) Metodologisessa osuudessa kerron omista valinnoistani, opinnäytetyöni tarkoituksesta, tutkimusmenetelmästä ja opinnäytetyöni rajauksesta sekä viimeisessä kappaleessa pohdin opinnäytetyön eettisyyttä ja luotettavuutta.

2.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyössäni tutkin lappilaisten maidontuottajien hyvinvointiin ja työhön vaikuttavia murroksia. Tavoitteena opinnäytetyöllä on saada kokemustietoa keräämällä selville, millaiset tekijät ovat vaikuttaneet maataloustyöhön, miten työn muuttuminen on vaikuttanut maidontuottajien hyvinvointiin. Haastateltavilla 1. ja 2. oli parsinavetat, jonka näen vaikuttavan hyvinvointiin muun muassa työn kuormittavana tekijänä ja haasteltava 3:n valitsin opinnäytetyöhöni siksi, että hänellä oli käytössään lypsyrobotti. Halusin saada selville hänen kokemuksensa työhön ja miten robotin kaltainen teknologia vaikuttaa hänen työhyvinvointiin.

Tutkimuskysymykseni:

1. Miten maataloustyö on muuttunut?
2. Mitkä tekijät ovat muuttaneet maatalousyrittäjien työtä?
3. Miten työnmuutos on vaikuttanut maatalousyrittäjän hyvinvointiin?

Opinnäytetyöni on laadullinen eli kvalitatiivinen. Jorma Kananen (2008, 24) kuvaa kvalitatiivista tutkimusta, minä tahansa tutkimuksena, jossa tarkoituksena on pyrkiä saamaan vastauksia ilman tilastollisia menetelmiä tai muita määrällisiä keinoja. Yksinkertaisuudessaan kvalitatiivisen ja kvantitatiivisen (määrällinen) tutkimuksen ero on, että kvalitatiivisessa tutkimuksessa käytetään sanoja ja lauseita, kun taas kvantitatiivinen tutkimus perustuu lukuihin. Kvalitatiivinen tutkimusmetodi sopii omaan aiheeseeni, koska laadullisessa tutkimuksessa ei ole yhtä tarkkaa viitekehystä, kuten on määrällisessä tutkimusmetodissa. Opinnäytetyössäni lähestymistapani kirjoittaa ja pohtia asioita on hieman narratiivinen, tällä tarkoitetaan tarinanomaista kerrontaa (Kananen 2008, 24; Saaranen-Kauppinen & Puusniekka

2011). Jari Eskola ja Juha Suoranta (1998, 20) kirjoittavat tutkijan aseman olevan laadullisessa tutkimuksessa hieman vapaampi kuin tilastollisessa tutkimuksessa. Tämä antaa mahdollisuuden tarkastella tutkittavaa asiaa joustavasti. Laadullisessa tutkimuksessa on tarkoitus kyetä ymmärtämään ilmiön syvällinen tarkoitus. (Eskola & Suoranta 1998, 20.) Metodikirjallisuuksia lukiessa tulee vastaan väite, että tutkimuksen niin sanotut ongelmat on oltava selvillä, ennen kuin ruvetaan keräämään aineistoa. Koska työni on kvalitatiivinen, niin olen työssäni enemmänkin varautunut siihen, että ”ongelmat”, joihin etsin vastauksia, saattavat muuttua tutkimuksen edetessä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 121–122; Kananen 2008, 24.)

Kvalitatiivisen tutkimuksen tekijältä vaaditaan tiettyä tutkimuksellista mielikuvitusta. Tällä tarkoitetaan muun muassa eri ratkaisujen kokeilemistä koskien menetelmiä tai kirjoitustapaa. Oleellista on, että lukijalle avataan ratkaisut, jotta ymmärrettävyys säilyy. (Eskola & Suoranta 1998, 20.) Omalla kohdallani opinnäytetyöni on askel kohti uutta, ei niinkään tuntematonta, mutta vierasta. Jari Eskola ja Juha Suoranta (1998, 20–21) kirjoittavat ennako-oletuksista, jotka ohjaavat tutkimuksen kulkua. Nämä oletukset voivat olla hyödyksi, kun ottaa esimerkiksi tämän oman tutkimukseni, koska suurin osa kvalitatiivisista tutkimuksista koostuu ajattelusta maalaisjärjellä sekä olettamuksista. Se, mitä kutsutaan tieteellisyydeksi, on vain pieni osa laadullista tutkimusta. (Eskola & Suoranta, 1998, 20–21.)

Menetelmiä pohtiessani punnitsin eri vaihtoehtojen välillä. Kyselyä mietin yhtenä vaihtoehtona, mutta jätin sen pois, koska vastausprosentti olisi saattanut jäädä pieneksi. Halusin saada kontaktin ihmisten kanssa, niiden ihmisten, joita opinnäytetyöni lähinnä koskee. Lopulta päädyin ohjaavien opettajien suosituksesta hakemaan selvyyttä omiin tutkimuskysymyksiini teemahaastattelun avulla. Sirkka Hirsjärvi ja Helena Hurme (1991, 35) puhuvat teemahaastattelusta sen oikealla nimellä eli puolistrukturoidusta haastattelusta. Teemahaastattelu sanaa ei löydy muista kielistä, mutta totta kai muuallakin tehdään samantyyllisiä haastatteluita (Hirsjärvi & Hurme 2001, 48). Sirkka Hirsjärvi ja Helena Hurme (1991, 15–16) listaavat kirjassaan haastattelun hyviä puolia verrattain esimerkiksi kyselyyn. Kun on kyse koko väestöstä koskevasta satunnaisotoksesta, niin haastattelu sopii paremmin. Haastattelulla on myös paremmat mahdollisuudet motivoida henkilö vastaamaan ja haastattelun avulla pystytään saamaan selville paljon sellaista, jota ei välttämättä kyselyllä saa. Puhumalla myös tulee tehtyä täydennyksiä ja oli kyse sitten mistä tahansa, niin vuorovaikutus antaa kummallekin osapuolelle enemmän, kuin paperille täytetyt vastaukset. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 15–16.) Omassa opinnäytetyössäni en kuitenkaan mennyt paikanpäälle haastattelemaan, vaan tein teemahaastatteluni puhe-

linhaastatteluna. Sirkka Hirsjärvi ja Helena Hurme (2001, 64) listaavat etuja puhelinhaastattelulle, joita ovat muun muassa koko haastatteluprosessin laadun tarkkailu, taloudellisuus sekä se, että tiedot on mahdollista koota ja käsitellä nopeasti. Tein puhelinhaastattelut juuri sen helppouden ja taloudellisten syiden vuoksi. Puhelinhaastattelulla on kuitenkin heikkous. Se sopii enemmän strukturoituihin haastatteluihin, koska puhelinhaastattelusta puuttuvat tyypilliset keskusteluun kuuluvat vihjeet. On melko vaikeaa hahmottaa, onko haastateltava ymmärtänyt kysymyksen kun tulee hiljaisuus. Sen vuoksi puhelinhaastattelu sopii erinomaisesti kasvokkain haastateltujen ihmisten jatkohaastatteluun. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 64.) Itse en kokenut tilannetta vaikeaksi, koska sain suorat vastaukset annettuihin kysymyksiin, enkä kokenut lainkaan välinpitämättömyyttä annettuja kysymyksiä kohtaan, siitä kiitos haastateltaville. Sirkka Hirsjärvi ja Helena Hurme (1991, 25) painottavat, että haastattelu kuitenkin eroaa normaalista keskustelusta sillä, että haastattelu on ennalta suunniteltua ja sillä pyritään keräämään informaatiota jostain, kun taas keskustelu voi vain olla pelkkää yhdessäoloon liittyvää toimintaa. (Sirkka Hirsjärvi ja Helena Hurme 1991, 25.)

Yleinen tarkoitus aineiston analysoinnilla on saada aineistoon selkeys ja siten saada uutta tietoa tutkittavasta asiasta. Analyysilla on pyrkimys saada kerrottua tiivistetysti tutkittava aineisto, kuitenkin kadottamatta keskeistä sisältöä. Toisin sanoen pyrkimys on siis saada aikaan hajanaisesta aineistosta selkeää ja mielekästä ja tällä tavalla kasvattaa saadun tiedon arvoa. Analysointia laadullisessa aineistossa kuvataan enemmänkin jaksottaiseksi, josta puuttuu määrällisen tutkimuksen tiukat säännöt. (Suoranta & Eskola 1998, 138; Kananen 2008, 24.)

Haastatteluni tapahtui puhelinhaastatteluna ja jaoin haastattelun eri teemoihin. Teemat ovat taustoitus, hyvinvoinnin kokemukset, maataloustyön muuttuminen ja sen vaikutukset hyvinvointiin. Kaikissa teemoissani keskeinen aihe on hyvinvointi ja siihen vaikuttavat tekijät. Puhelimella tehdyt nauhoitukset siirsin tietokoneelle ja avasin ne tietokoneohjelmalla, jolla kykenin pätkimään haastattelumateriaalin ja kuunnella haluamaani kohtaa. Haastattelu aineiston litteroin, eli kirjoitin sanasta sanaan paperille ja kokosin yhteen teemoittelu menetelmää käyttäen. Teemoittelulla tarkoitetaan luokittelua, eli saadut vastaukset kootaan yhteen teemoittain. Teemahaastattelussa yksi kätevimmistä analysointi tavoista on teemoittelu, koska analysointia tehtäessä, aineistosta voi kätevästi poimia tutkimusongelman kannalta olennaista tietoa. Teemoittelun idea on, että aineistossa nousseet teemat ja teoria kulkevat rinnan koko opinnäytetyön ajan. (Suoranta & Eskola 1998, 179–180; Kananen 2008, 88–91.) Opinnäytetyössäni pyrin analysoimaan haastattelut sekä nii-

den tuomat vastaukset niin, että ymmärrän maidontuottajien kokeman työn muutoksen ja vaikutukset heidän hyvinvointiin.

2.2 Aiheen rajaus

Aihe, joka minua kiinnostaa ja joita tutkin on työ, hyvinvointi ja sen mahdolliset muutokset, ihminen on siinä taustalla. Aiheeni rajasin maidontuottajiin, joten haastattelin kolmea lappilaista maidontuottajaa Keminmaa-Tornio-Ylitornio alueelta. Valitsin kyseiset haastateltavat siksi, että heillä oli erityyppiset navetat, jokaiselle oli tehty laajennus ja heillä oli kokemusta ajasta ennen EU:a.

2.3 Hyvät tieteelliset käytänteet

Kun alkaa kirjoittaa tutkimusta, vastaan tulee monia eettisiä kysymyksiä. Eettisyydestä puhuttaessa on kyse hyvästä ja pahasta, oikeasta ja väärästä. Jotta aikaan saataisiin eettisesti hyvä tutkimus, on noudatettava hyviä tieteellisiä käytänteitä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2007, 23.) Hyviä tieteellisiä käytänteitä ovat muun muassa tiedeyhteisön tunnustamat toimintatavat; kuten rehellisyys, huolellisuus ja niin edelleen. Tärkeää on merkitä lähdeviitteet oikein ja tarkoin. On otettava huomioon muiden tutkijoiden työ sekä saavutukset niille kuuluvan arvon mukaisesti lähteitä käyttäessään. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2011.) Mottoni onkin, että kunnia sille, jolle kunnia kuuluu. Tämä tarkoittaa esimerkiksi hyvin merkittyjä lähdemerkintöjä, kouluni opinnäytetyön oppaan ohjeiden noudattamista, haastateltavieni aseman, yksityisyyden ja luottamuksellisuuden noudattamista. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 23–24.) Kieliasuni ei välttämättä aina pysy aivan määrättyjen ohjeiden sisällä, mutta puolustelen omaa linjaani juurikin narratiivisuudella.

”Tutkimuksen uskottavuus ja tutkijan eettiset ratkaisut kulkevat täysin yhdessä” (Tuomi & Sarajärvi 2002, 129).’

Opinnäytetyössäni haasteltavilta kysyin luvan puhelun nauhoittamiseen. Haastateltavat olivat jo tietoisia tulevasta nauhoittamisesta, koska olin aikaisemmin lähestynyt heitä puhelimitse sekä sähköpostilla. Yhdelle haastateltavista lähetin haastattelu rungon kirjeellä tarkasteltavaksi. Haastattelut kirjoitin puhtaaksi erikseen ja eri päivinä.

Loukkaavaa käytöstä tieteellisissä käytänteissä ovat muun muassa muiden tutkijoiden osuuden vähättely, puutteelliset lähdemerkinnät ja toisen tekemän tutkimuksen tulosten puutteellinen kirjaaminen tai harhaanjohtava raportointi. On kuitenkin muistettava, että omat tieteelliset tulkinta- ja arviointierimielisyydet eivät ole kiellettyä tai väärin. Hyvien tieteellisten käytänteiden noudattamisen vastuu on tutkimuksen tekijällä itsellään. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 130).

2.4 Opinnäytetyöprosessi ja haastateltavien taustat

Opinnäytetyöprosessiani kuvaan Liitteessä 4. Opinnäytetyöaihe-ehdotuksen sain Riitta Kettuselta, joka oli yhtenä yhteyshenkilönä MAAHY-hankkeessa. Hän kysyi syksyllä 2010 minulta, että mistä olen tekemässä tai onko minulla suunnitelmia opinnäytetyön varalle. Koska aihetta en ollut vielä lyönyt lukkoon mihinkään suuntaan, olin avoin ehdotuksille. Riitta esitteli Maaseutuyrittäjien hyvinvointihankkeen(MAAHY), jossa hän oli mukana. Aluksi olin hieman skeptinen ajatukselle, koska minulla ei ollut mitään ennakkokäsitystä koko aiheesta. Kaupunkilaisena olen syntynyt ja aina ollut. Kytköksiä maaseutuun ei ole juurikaan ollut. Kuitenkin päätin rohkaista mieleni ja hypätä hankkeen mukaan. Olen kiinnostunut oppimaan uutta ja kehittämään itseäni. Aihe kytkeytyy hyvin myös omaan koulutukseeni, juuri työn ja hyvinvoinnin kannalta, koska yhteiskunnassa tapahtuu jatkuvasti isompia tai pienempiä muutoksia ja ne kaikki saattavat vaikuttaa hyvinvointiin välittömästi tai välillisesti.

Kävin hankkeessa toimivien Kettusen Riitan ja lehtori Jokelan Lauran seurana Lapin maaseutufoorumissa marraskuussa 2010. Luennosta sain ensikosketuksen maatalousasioihin ja otin ensimmäisen askeleen kohti omaa opinnäytetyötäni. Alussa hain sitä omaa ajatustani, mitä halusin tutkia. Ajatukset risteilivät tuottavuuden, kannattavuuden ja EU:n välillä. Keväällä 2011 aloin työstämään opinnäytetyötä sekä aloitin kirjallisuuden ja muiden lähteiden etsinnän. Samoihin aikoihin tuli selvyys, että Kettusen Riitasta ja Jokelan Laurasta tulisi opinnäytetyöohjaajiani. Kirjoitusprosessi jatkui vuodenvaihteen jälkeen, jolloin tein haastattelut. Helmikuun aikana viimeistelin opinnäytetyöni.

Puhelinhaastattelulla saadut taustatiedot olen kerännyt Taulukkoon 1. Opinnäytetyössäni olen pyrkinyt saamaan haastateltavien näkemykset ja kokemukset esille keskustelevana teoriani kanssa, joten näen aiheellisena, että kerron haastateltavien taustat. Haastateltavat olivat naimisissa ja kahdella haastateltavista puoliso oli tilal-

la myös töissä, kolmannen haastateltavan puoliso oli muun alan töissä. Olen tekstissänini kuvannut haastateltavat merkein haastateltava 1., haastateltava 2. ja haastateltava 3.

Taulukko 1. Haastateltavien taustatiedot.

Haastateltavien taustatiedot.			
	Haastateltava1	Haastateltava2	Haastateltava 3
Navetta?	Parsinavetta	Parsinavetta	Lypsyrobotti ja pihatto
Mistä lähtien maatalousyrittäjänä?	1992	1995	1994
Koulutus?	Maatalousalan perustutkinto	Lukio, maatalousoppilaitos (eläintenhoitaja, maatalouslomitaja), yliopisto (kotieläintieteen agronomi)	Merkonomi, puu-alan koulutus, Saha-alan koulutus
Koneet?	Pienkuormain navetassa, automaattinen lannanpoisto	Osittainen automaattinen lannanpoisto, putkilypsykone	Robotti
Lomituksen ja työntekijöiden organisointi	20 vuotta sama lomitaja.	Vakituinen työntekijä	Vakituinen työntekijä

Haastateltava 1:llä on aikaisempaa työkokemusta muualla noin 20 vuotta. Haastateltava 2. on ollut jo lapsena apuna kotitilallaan sekä 13 vuoden muu työkokemus. Haastateltava 3. on ollut myyntityössä puu-alalla.

3. TYÖSTÄ YLEENSÄ

Työ on ihmiselle tärkeä väline itsensä toteuttamiseen sekä leivän kotiin tuomiseen. Alun alkaenkin maailma on rakentunut suurelta osin työn käsitteen ympärille (Rifkin 1997, 26). Suomalaisilla on pitkät perinteet työstä. Työllä on aina tuotu elanto, niin sanotusti leipä kotiin. Oikeassa suhteessa työ edistää yksilön fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia. Työ auttaa liittymään eri yhteisöihin, auttaa ylläpitämään fysiologisia perustarpeita sekä saamaan ansaitsemaa arvostusta ja hyväksyntää. (Sallinen, Kandolin & Purola 2007.) Työtä voidaan myös määritellä siten, että ihmiset tarjoavat työtään ja työnantajat kysyvät työtä. Tästä työpanoksesta määräytyy siten työntekijälle palkka. Tällä tavalla työ voidaan käsittää enemmän tai vähemmän halutuksi tuotantopanokseksi, mutta ihmisen omistamaksi. (Tilastokeskus 2011.)

Mikä ihmisen ajaa työhön? Vastauksia on varmasti useita ja vastaukset muuttuvat sitä mukaa, keneltä asiaa kysytään. Näkökulmia tarkastellessa voidaan todeta, että työ edistää ja ylläpitää terveyttä sekä henkistä hyvinvointia. Kun on löytänyt mieleisensä työn, se tarjoaa päivittäin sosiaalisen ympäristön sekä mahdollistaa itsensä toteuttamista. (Kivekäs 2012.) Juhani Seppänen (2004, 30) on esittänyt tuon samaisen kysymyksen ja vastauksena on saanut muun muassa rahan, arvostuksen ja perheen elatuksen. Raha taitaa olla se, joka maailmaa tänä päivänä liikuttaa. Raha on väline, jolla muun muassa voidaan näyttää omaa yhteiskunnallista asemaa ja on tarpeellinen, jotta voimme ostaa hyödykkeitä ja muita elämiseen tarvittavia asioita. Arvostus, tämä on asia, joka varmasti on ihmisten yksi perustarpeista. Moni ihminen haluaa olla enemmän tai vähemmän arvostettu, elämässä yleensä tai työssään. Tunne, että tekemisiään arvostetaan, on hieno tunne ja se antaa voimaa suoriutua työstä tai arjesta. Ihminen ei siis tee työtä pelkästään taloudellisen pakon sanelemana, vaan myös monien muiden syiden vuoksi. Työ ensinäkin pitää virkeänä, se on keino jolla yksilö voi hallita omaa elämäänsä.

*”Työ ja tavoitteellinen toiminta ovat keskeisiä hyvinvoinnillemme”
(Suomen mielenterveysseura 2009, 14).*

Juhani Seppänen (2004, 17–18) kuvaa työtä rationaalisena toimintana. Jo aikojen alussa ennen kuin ihminen aloitti työn teon, hänen käyttäytymisessään oli paljon rationaalista eli järkevää tekemistä. Järkevää oli syödä ja juoda, jotta elimistö sai kaipaamansa molekyylit, oli järkevää mennä rajuilmalla suojaan ja niin edelleen. Yllä mainitut asiat liittyvät työhön, tavalla, että niillä kaikilla asioilla perusmotiivina

on yksilön hyvinvoinnin edistäminen. Työ on siis väline, jolla voi kasvattaa omaa henkistä hyvinvointia. Omalle kohdalleni on kuitenkin sattunut töitä, joita on tehnyt vain ja ainoastaan palkan takia. Tämä johti siihen, että henkinen hyvinvointi ei ollut ensimmäisellä sijalla ja välillä pelkästä töihin lähtemisen ajatuksesta tuli stressiä. Kuitenkin tähänkin asiaan, kuten moneen muuhun asiaan, hoitokeinona, jos nyt käyttäisin tuota ilmaisua, toimii huumori. Juhani Seppänen (2004, 18) jatkaa, että työnteosta löytyy myös selviä irrationaalisia piirteitä, eli lähtökohdiltaan tämän järjettömän toiminnan järjettömyys saa aikaan koomisen vaikutelman ja samalla se kyseenalaistaa koko puuhastelun mielekkyyden. Näiden koomisten piirteiden olemassaolosta työelämässä ollaan yleensä aivan tietoisia ja niistä ollaan yleensä vielä aika yksimielisiä sekä yksityisissä keskusteluissa näihin asioihin viitataan usein. Keskustelut vahvistavat työtovereiden välistä suhdetta ja siten samalla keventävät työpaineita. (Seppänen 2004, 19.)

3.1 Työhyvinvointi

”Työhyvinvointia heikentää eniten byrokratia ja paperisota sekä jatkuvasti kyttäyksen alaisena oleminen sekä tuotantorakennusten huono kunto mikä vaikeuttaa töiden koneistamista ja lisää puhtaanapitoon kuluvaa energiaa ja aikaa.” (Haastateltava 2. 2012)

Haastateltava 2:n navettarakennus on rakennettu vuonna 1969. Myös haastateltava 3 mainitsi navettansa vanhuuden, joka oli työhyvinvointia kuormittava tekijä. Mitä työhyvinvointi sitten tarkoittaa ja mistä tekijöistä syntyy työhyvinvointia? Työhyvinvoinnilla tarkoitetaan hyvin johdetussa organisaatiossa, työn turvallista ja tuottavaa tekemistä. Työn kannalta on merkittävää, että työ koetaan mielekkääksi sekä palkitsevaksi. Työhyvinvointi pääsääntöisesti syntyy työpaikalla, ja se on niin yksilön kuin yhteisön kokemus, joka vaihtelee yksilöllisesti. (Valtiokonttori 2005; Työturvallisuuskeskus 2012.) Työhyvinvointiin vaikuttavat työntekijän odotukset, asettamansa tavoitteet ja miten hyvin ne ovat sopusoinnussa tehdyn työn laadullisiin ominaispiirteisiin. Edellä mainitut asiat vaikuttavat pitkälti henkilön omaan työhyvinvointiin. Työhyvinvointiin voi vaikuttaa myös työn ulkopuolinen elämä. Elämäntilanteet muuttuvat sekä muuttavat toimintakykyä, henkistä kuin fyysistäkin. (Luusua 2010, 9.) Tekijät, jotka vaikuttavat yritysmaailmassa työhyvinvointiin, ovat johtaminen, osaaminen ja osallisuus. Työhyvinvointia luodaan yhdessä. (Valtiokonttori 2005.)

”Työhyvinvoinnin aste riippuu hyvin paljon siitä, onko töitä liikaa, vaiko ei. Plus se mitotus, että mihin on aikaa ja mihin ei ole aikaa, ja että pystyykö jakamaan sen ajan pelkästään työhön ja perheelle, että harvemmin poikamies tätä hommaa edes tekis. Suoraan sanottuna se suurin vaikuttava tekijä on se työn määrä.”(Haastateltava 3. 2012.)

Työn määrä ja raskaat työt olivat kaikilla haasteltavilla se keskeinen asia työhyvinvoinnin kannalta. Haasteltavan 1. ja 2. vastaukset kysymykseen minkälaiseksi kuvailisitte tämänhetkisen hyvinvoinnin / työhyvinvoinnin?

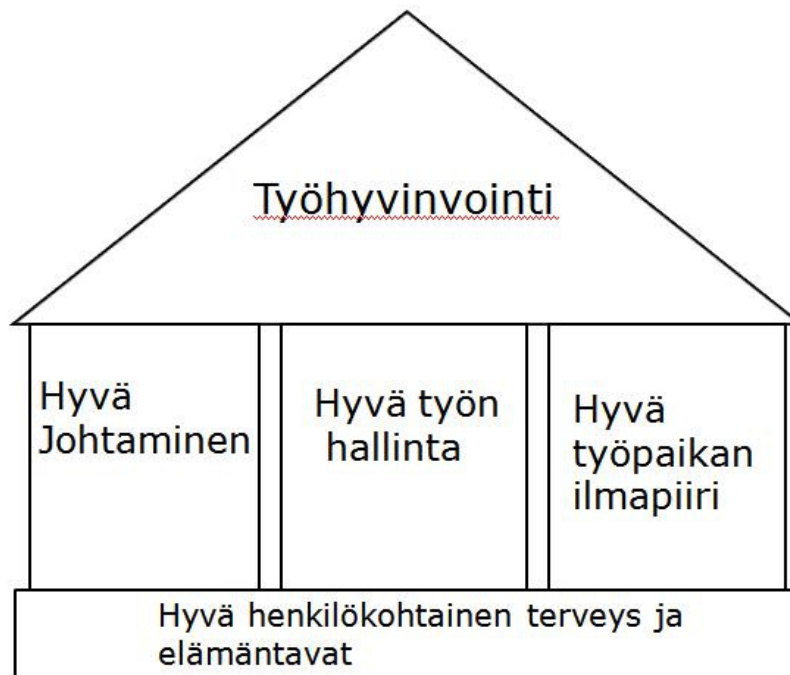
”Kohtalaiseksi, ainahan on parannettavaa. Kyykistymiset ynnämuut tulee vain tehtyä, ja meillä on kiskot ympäri navettaa, että ei tarvitse lypsimiä kannella. Pyritään siihen, että tulisi mahdollisimman vähän siitä nostelua ja kantelua. Ruokinta tapahtuu käsipelillä. Sen huomaa että kun ikää tulee, tulee kulumia” (Haastateltava 1. 2012.)

”Raskas työ kostautuu kropassa” (Haastateltava 2. 2012).

Maatalousyrittäjä on johtaja omassa yrityksessään, se miten omaa yritystään johtaa, on kokonaisuuden hallinta suuressa painoarvossa. On osattava hahmottaa kokonaisuus ja mistä se muodostuu, sekä eri osa-alueiden merkitys ja niiden painoarvo, jotta päästäisiin hyvään lopputulokseen. Hyvään tuottavuuteen päästäkseen on hyvä pitää mielessä neljä kohtaa, jotka antavat suuntaa, miten oman maitotilan voi pitää tuottavana. Näistä ensimmäinen on tuotannon tehokkuuden maksimointi. Tähän kuuluu muun muassa olosuhteet, eläinainees ja niiden hoito. Toisena on oman tilan johtaminen, jonka on oltava kunnossa. Tähän kuuluu tuntemus omasta johtamismallista ja kyky ottaa työntekijät tai osakkaat huomioon, oman osaamisen kehittäminen ja omien voimavarojen tunteminen sekä talouden hallinta. Kolmantena on maatilan koon mahdollinen kasvattaminen. Tässä on tärkeää, että jo olemassa oleva tuotanto hoidetaan hyvin ja se on tehokasta, hyödynnetään saatavilla olevaa uutta teknologiaa sekä etuja jotka tulevat suurtuotannon mukana, sekä mahdollinen yhtiöittäminen. Neljäntenä on hyvä muistaa käyttää hyödyksi asiantuntijoiden näkemyksiä, koska heidän avulla voidaan välttyä mahdolliselta tilasokeudelta. (Agronet.fi 2012.)

”Näin pienessä navetassa se tuotanto on pidettävä todella korkealla. Ja mitään koristelemiä ei voida pitää, että niiden on pakko sitten tuottaa.”(Haastateltava 1. 2012).

Kuviossa 2. nähdään millaiset tekijät luovat hyvää työhyvinvointia (Valtiokonttori 2005). Oman työn hallitsemisella, mahdollisuuksilla kehittää itseään työssä sekä hyvällä ilmapiirillä edistetään hyvinvointia ja sitä, että töihin on mukava tulla. Mutta kuten talolla on ihmiselläkin pohja joka päälle hän minuuttaan rakentaa, jonka tulee olla kunnossa, tällä tarkoitan terveyttä ja terveitä elämäntapoja

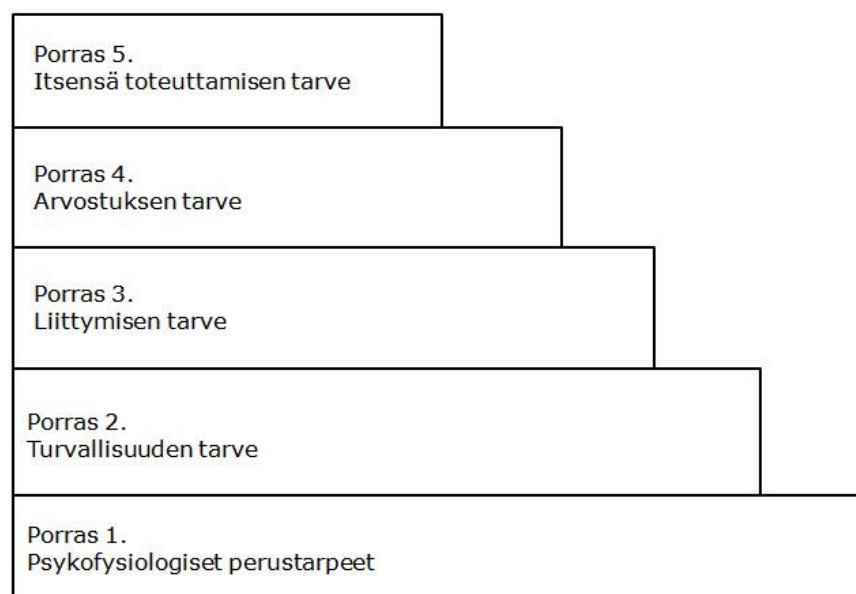

Kuvio 2. Työhyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä organisaatiossa (Valtiokonttori 2005).

Työyhteisöissä vastataan itse työhyvinvoinnista sekä sen kehittämistä. Hyvää työhyvinvointia ei voida ulkoistaa ulkopuoliselle konsultille, joka tulisi ratkaisemaan työyhteisön ongelmia. Vastuu on kaikilla organisaation jäsenillä, niin johdolla kuin työntekijöilläkin. (Valtiokonttori 2005.)

Työhyvinvoinnin portailla on tarkoitus olla väline kokonaisvaltaiseen ja kestävästi kehittämiseen työhyvinvoinnin saralla. Työhyvinvoinnin portaat-mallin (Kuvio 3.) perustana ovat ihmisen perustarpeet. (Työturvallisuuskeskus 2012.) Työhyvinvoinnin portailla haluan kuvata yleisesti keinoa, jolla organisaatioissa tapahtuvaa työhyvinvointia voidaan parantaa, Portaat-mallin voi liittää välillisesti maatalousyritykseen. Työhyvinvoinnin portaat – mallin (Kuvio 3.) tavoitteena on ollut löytää työhyvinvoinnin taustalla olevia keskeisiä tekijöitä sekä toimintamalleja. Jokaiselle portaalille on kuvattu työhyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä, niin organisaation kuin yksilön näkökulmasta. Mallin avulla voidaan kehittää porrastettua portaalta niin yksilön, työyhteisön kuin organisaation työhyvinvointia. Ensimmäisessä portaassa tarkoitetaan

riittävää ravintoa ja liikuntaa sekä työtä, joka mahdollistaa myös virikkeisen vapaa-ajan. Organisaation kautta psykofysiologisiin perustarpeisiin voidaan vaikuttaa esimerkiksi hyvällä työn organisoinnilla ja työpaikkaruokailulla. Toisessa portaassa yksilön työhyvinvointiin vaikuttaa työn pysyvyys, riittävä toimeentulo, työympäristö ja työyhteisö. Kolmannessa portaassa tarkoitetaan työhyvinvointia edistävillä organisaation toimilla, jotka puoltavat hyvää yhteishenkeä sekä huolehtivat henkilöstöstä. Neljännessä portaassa työhyvinvointia edistäväksi nähdään eettisesti kestävät arvot, palkka, joka vastaa omaa toimenkuvaa sekä organisaatiossa mahdolliset palkinto järjestelmät hyvin tehdystä työstä. Viimeisessä portaassa painotetaan oppivaa organisaatiota sekä omien voimavarojen täysipainotteista hyödyntämistä. (Työturvallisuuskeskus 2012.)

Kuvio 3. Työhyvinvoinnin portaat-malli (Työturvallisuuskeskus 2012).

3.3 Työuupumus työhyvinvoinnin uhkana

Työuupumusta voidaan kutsua varoitusmerkkinä siitä, että olisi syytä hengähtää ja hieman vähentää työtaakkaa. Monesti stressiä pidetään kielteisenä ilmiönä, mutta jos elämää eläisi täysin stressittömästi, tuntuisiko se edes elämältä? Jotta kyetään täysipainoiseen elämään, on ihmiselle tarpeellinen, niin fyysinen kuin henkinenkin kuormitus. Yleinen käsitys on, että työpaineet kohtuullisena lisäävät työmotivaatiota. Muistettava on, että paineet eivät saa ottaa ylivaltaa, vaan on pidettävä tarvittaessa taukoja ja lomia. Valitettavan usein kuormittavat tekijät tulevat päälle liian suurina tai väärään aikaan. (Kivekäs 2012.)

”Nyt helpottaa, kun osa-aikainen työmies tuli takaisin töihin pitkältä lomalta, ehtiikin johonkin.” (Haastateltava 2. 2012)

Työuupumus on häiriötila, joka juontaa pitkittyneestä työstressistä. Poliklinikka.fi sivusto luettelee Työuupumuksen kolme ominaispiirrettä. Yksi on väsymys, joka ei tunnu paranevan viikonlopun aikana, nukkumalla tai lomailemalla. Toisena on kyyntyminen itse työhön. Työilo ja mielekkyys työhön katoavat ja kolmantena ammatillinen itsetunto laskee. Tulee kokemus, että ei selviä töistään ja uuden oppiminen voi olla vaikeaa. Työuupumusta ei luokitella sairaudeksi, mutta työuupumuksessa piile riski sairastua esimerkiksi masennukseen ja unihäiriöihin. (Ahola, Tuisku & Ross 2011; Poliklinikka 2011.) Ensisijaisen tärkeää työuupumuksen ehkäisyssä on itsensä huolehtiminen. Tällä tarkoitetaan sitä, että kuuntelee itseään, kantaa vastuuta itsestään, tunnistaa omat rajansa, riittävä uni ja niin edelleen. Työpaikan vastuu on huolehtia ja arvioida työolosuhteita, pyrkiä kehittämään sitä ja ottaa epäkohdat puheeksi. Parhaiten ratkaisut ongelmiin löytyvät silloin, kun niihin päästään puuttumaan varhain. (Ahola, Tuisku & Rossi 2011.)

Jukka Leskinen (2004, 51) on tehnyt seurantatutkimuksen vuosilta 1997–2001, joka oli suunnattu maidontuottajille. Leskisen tutkimukseen osallistuneiden mukaan yli puolet isännistä tunsivat työtyytyväisyytensä heikentyneen EU:n seurauksena, he myös arvioivat henkisten paineiden, kiireellisyyden ja tulevaisuuden epävarmuuden kasvaneen. (Leskinen 2004, 51.)

3.2 Työ muuttuu

Jeremy Rifkin (1997, 76–77) puhuu kolmesta teollisesta vallankumouksesta, joista saa käsityksen, miten koneet syrjäyttävät ihmisen tai eläimen tekemän työpanoksen. Ensimmäisenä hän mainitsee höyryvoiman tulon, joka syrjäytti muun muassa purjelaivat, jotka jäivät auttamattomasti jälkeen höyryvoimalla kulkevien laivojen rinnalla. Höyryveturi puolestaan korvasi hevosten vetämät vankkurit. Tämä uusi teknologia paransi huomattavasti erilaisten raaka-aineiden kuljetettavuutta, mutta jätti kuitenkin jälkeensä vanhat voimavarat, joita ei enää tarvittu. Toisena vallankumouksena on öljyn kilpailu hiilen kanssa. Tällöin saatiin tehokkaasti myös sähkö käyttöön, joka mahdollisti energialähteen moottorien käyttövoimaksi. Kuten höyryvoima, tämä uusi energiamuoto ja sen mukanaan tuomat keksinnöt siirsivät taas lisää ihmisen tekemää työpanosta koneelle. Toisen maailmansodan jälkeen alkoi näkyä tämä Rifkinin (1997, 77) ilmoittama kolmas teollinen vallankumous, tällä hän

tarkoittaa koko nykyaikana näkyviä kehittyneitä tietokoneita ja robotteja, jotka pikkuhiljaa valtaavat jäljellä olevat inhimilliset rippeet. Käsitys on, että uusi ja mul-listava tekniikka parantaa tuotettavuutta, alentaa tuotantokustannuksia sekä kas-vattaa edullisempien tuotteiden tarjontaa, joka puolestaan parantaisi kansan kes-kuudessa ostovoimaa, laajentaisi markkinoita ja loisi työpaikkoja. Se, että teknolo-gisoituminen kasvaa eri aloilla, tuo myös esille varjopuolen, ihmisten kehittelemät hyötylaitteet ja koneet syrjäyttävät ihmisen tekemän työpanoksen, ja tämä aiheut-taa työttömyyttä, kuluttajien ostovoiman jyrkkää laskua.

Jean Baptiste Say oli Ranskalainen taloustieteilijä 1800-luvulla, joka ensimmäisten joukossa esitti väitteen, että tarjonta luo kysyntää, tällä siis tarkoitetaan sitä, että mitä enemmän joitain tuotetta on tarjolla, synnyttää tämä oman kysyntänsä, tässä kuitenkin on käänköpuoli. Maailma, joka on niin koneellistettu, tuottaa kyllä tarjon-taa, mutta se mikä nostaisi ostovoimaa, onkin syrjäytetty juuri sillä, että pyritään kehittämään laitteita, joiden avulla saadaan aikaan nopeammin ja halvalla. Tässä tilanteessa työn tekee kone, joka ei väsy, ei pyydä palkkaa, ihminen saa väistyä, riittää kun konetta huoltaa, ja tähän tehtävään ei tarvita montaa työntekijää. (Rifkin 1997, 37–38).

Historiassa ajatus on ollutkin, että työttömyysongelmat ratkeavat itsestään, koska pyrkimykset kasvattaa liiketoimintaa jatkuvalla hyödykkeiden tuottamisella, tarkoit-taisi sitä, että tarvittaisiin lisää työntekijöitä. Kun tuotanto on suuri, laskevat hin-nat, joka puolestaan tarkoittaa, että ihmisillä on enemmän rahaa käytettävänä. Kuluttaja, joka ostaa hyödykkeitä, tulee siirtymä tuotteiden tuottajille, joka alkaa taas laajentaa tarjontaa, ja näin syntyy kierre, joka ehkäisee työttömyyttä. Tähän väitteeseen liittyy vielä, että kun työttömien joukko kasvaa, alkavat he jo tinkimi-nään omista palkoistaan, jolloin työnantajan on edullisempi palkata tuotantoon lisää väkeä, kuin että ostaisi kalliita koneita tuottavuuden parantamiseksi. Aiheesta on myös kirjoittanut yhteiskuntafilosofi Karl Marx, jolla ajatuksena ole se, miten ihmi-sen tekemä työ tulevaisuudessa korvataan kokonaan koneilla. (Rifkin 1997, 37–38).

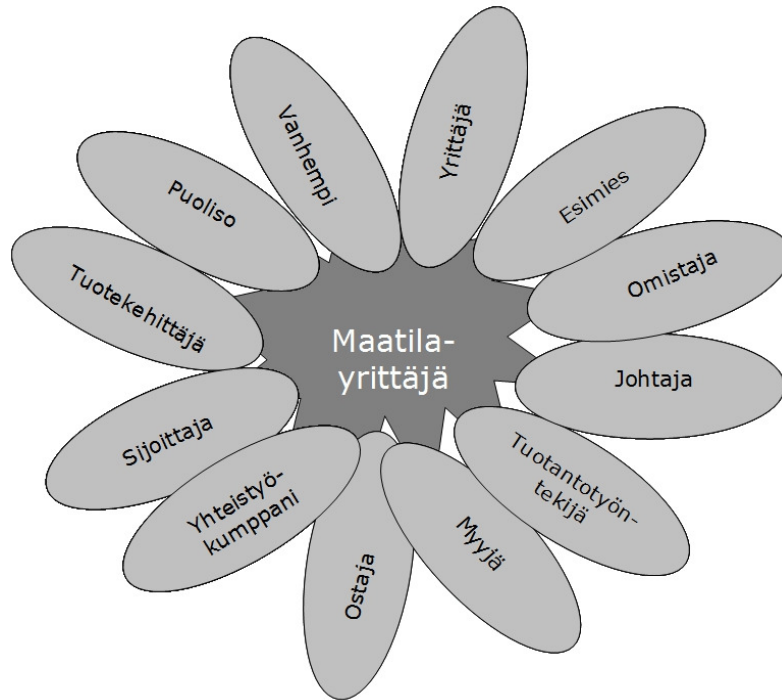
4. TYÖTÄ MAASEUDULLA

Kuviossa 4. on esitetty pelkistetyesti, miten maataloudessa tuotteet ja resurssit liikkuvat. Tämän päivän maataloutta voidaan kuvailla yrityksenä muiden yritysten tavoin. Lyhyesti; maataloutta on tuottaa sekä jalostaa luonnosta saatavista raaka-aineista tuotteita. Työ itsessään voi liittyä palveluiden tuottamiseen, koneiden korjaukseen kotieläinpalveluihin, pelto- ja metsätyöhön, maatilamatkailuun tai maataloustuotteiden jatkojalostamiseen. Työt määräytyvät pitkälti sen mukaan, mikä on tuotantosuunta ja tilan koko. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2008.)

Kuvio 4. Maatila yrityksenä (Ruokatieto yhdistys Ry 2011).

Toisin kuin kaupungin liike-elämässä, jossa monet roolit on jaettu eri ihmisten kesken, on maatalousyrittäjän mukauduttava moniin rooleihin. Kuviossa 5. on eritelty maatalousyrittäjän eri rooleja. Maatalousyrittäjän on niin sanotusti revettävä moneksi. Tänä päivänä työskentely maataloudessa vaatii osaamista niin tuotantotekniikasta kuin tuntemusta luonnosta.

Kuvio 5. Maatila-yrittäjän eri roolit (Paula Yliselä 2009, 8).

4.1 Historia ja muutos

Tavallisesti on niin, että mitään huipputekniikan vallankumouksellisia ilmentymiä ei yhdistetä maanviljelyyn. Kuitenkin suurimmat vaikutukset teknologistumisen myötä näkyvät juuri maatiloilla (Rifkin 1997, 120). Merja Kinnunen ja Janne Autto (2009, 75) kirjoittavat, miten Suomessa itsenäisyyden aikaan harjoitettiin asutuspolitiikkaa, joka lisäsi pientilavaltaisuutta ja samalla vahvisti suomalaista agraarista (maatalouspainotteista) yhteiskuntarakennetta. Suomi oli vielä toisen maailmansodan jälkeen leimallisesti agraarinen yhteiskunta, koska noin puolet suomalaisesta ammatissa toimineesta väestöstä työskenteli maa- ja metsätaloudessa. Vuonna 1945 säädettiin maanhankintalaki, jonka nojalla saatiin asutettua siirtoväestö ja rintamamiehet saivat perustettua omia tilojaan. Lakia voitaisiin sanoa viimeiseksi asiaksi asutuslakien puitteissa, joka lisäsi pientilojen määrää ja vahvisti maatalousvaltaisuutta Suomessa. Teollistuminen ja palkkatyöläistyminen tapahtui Suomessa muuta Eurooppaa myöhemmin, mutta kun alkuun oli päästy, oli muutos nopea (Kinnunen & Autto 2009, 75).

“Vielä 1960-luvun alussa Suomi oli pikemminkin talonpoikainen kuin teollinen yhteiskunta. 1950-luvun alussa noin 40 prosenttia työvoimas-

ta työskenteli maa- ja metsätaloudessa ja vuoteen 1960 mennessä osuus oli pienentynyt 35 prosenttiin, jonka jälkeen se alkoi vähetä jyrkästi.” (Kinnunen & Autto 2009, 75.)

Teollistumisen ja tiedon aikakausi oli käsillä ja vieläkin olemme menossa suuntaan, jossa teknologia vie maailmamme lähemmäs työntekijätöntä taloutta. Koneilla on hyvin suuri merkitys nykypäivänä, ne korvaavat ihmisten tekemää työtä niin palveluilla kuin maataloudessakin (Rifkin 1997, 21). Tulevaisuuden maatilalla voi viljelijä istua omassa olohuoneessaan ja samalla ohjata konetta joka tekee työn pellolla. Nämä miehittämättömät traktorit ajavat juuri sen reitin sekä tekevät ne tehtävät, jotka on syötetty tietokoneelle. Koska kuljettajalle ei tarvita erillistä hyttiä, on traktori tällöin pienempi ja kevyempi. Kevyempi kone ei ole niin kuormittava maaperälle ja oletus onkin, että maa tuottaisi paremman sadon. Nämä tulevaisuuden traktorit voivat työskennellä jopa vuorokauden ympäri. (Elonkierto 2012.)

4.2 Maataloudessa tapahtuneet murrokset

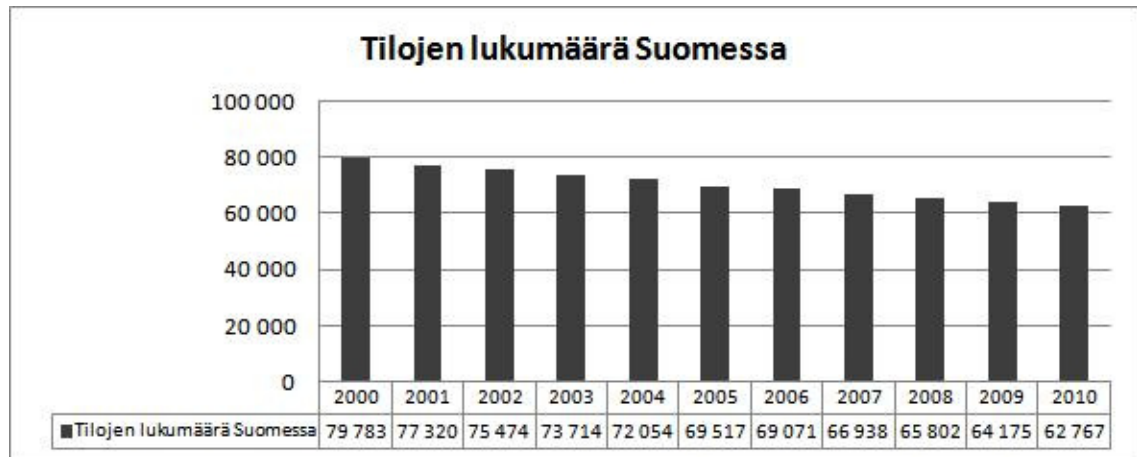
Maataloudessa 1900-luvun alussa elettiin omavaraistaloudessa. Kuitenkin 1900-luvun aikana maatalouskin alkoi siirtyä rahatalouteen eli kaupallistua. Rahaa maaseuduille tuli muun muassa puunmyynnistä ja meijeritoiminnasta. Suomessa maatalouden kehitys vaihteli alueittain. Uudet vaikutukset näkyivät nopeammin Etelä-Suomessa ja vähitellen Itä- ja Pohjois-Suomessa. (Kinnunen & Autto 2009,75–78). Pikkuhiljaa maataloustuotanto pääsi nousuun, kun tiloja uudistettiin ja tuotantoa tehostettiin. Maataloudessa alkoivat vähitellen tuotantomäärät kasvaa, joka tarkoitti tulojen kasvua. Tämä mahdollisti uusien koneiden ja laitteiden hankkimisen.

Kun tänä päivänä katson tätä maisemaa, johon yli kolmekymmentä vuotta sitten tulin, ei sitä entiseksi tuntisi. Silmäkantamat salaojitettua peltoa, kymmenpäiset karjat rehevillä laitumilla, traktorit, koneet ja autot joka talossa. Ihmisillä nykyajan mukavuudet. Paljon on rakennettu uutta ja korjattu vanhaa. Hyvinvointi on antanut leimansa koko yhteisöön. (...) Uusi sukupolvi isännöi jo monella tilalla. Heidän lähtökuoppansa ovat aivan toiset, kuin meidän, 40–50-lukujen vaihteessa yrityksensä aloittaneiden. Koko maailman meno on niin perusteellisesti muuttunut, ettei siinä enää vanhenevana tahdo pysyä mukana. Mutta puut on puuta ja maa maata. Niitä ei muuta muu, kuin maailmanloppu tai atomipommi. (Kinnunen & Autto, 2007, 87.)

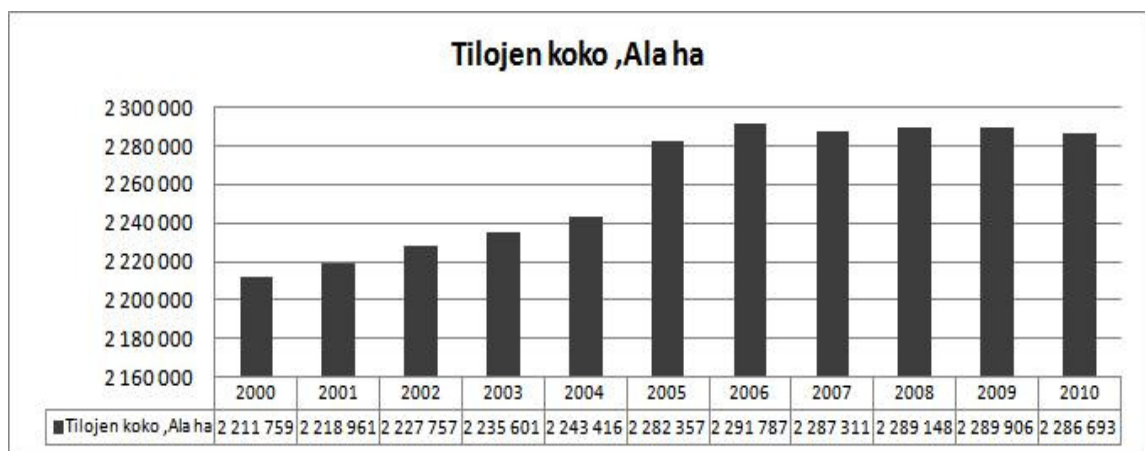
Koneet muuttivat työvoiman tarvetta maataloilla, kehityksen myötä maataloilla ei ollut tarvetta suuriin työntekijämääriin ja lapsia voitiin kouluttaa muihin ammatteihin. Talonpojan, joka ennen paiski töitä niska hiestä märkänä pelloilla, oli hänen toimenkuva tuotantomuotona muuttunut maanviljelijän ammatiksi, jossa perusideana oli erikoistua johonkin tiettyyn tuotantomuotoon, hänestä oli tullut maataloustuottaja. (Kinnunen & Autto 2009 84–85.) Haastateltaville esitin yhtenä kysymyksenä, mitkä nyky-teknologian saavutukset ovat vaikuttaneet heidän tekemään työhön, koska halusin saada selville haastateltavien suhteen koneistukseen ja käytetäänkö saatavilla olevaa teknologiaa hyväksi. Haastateltava 1. kertoi lannanpoistojärjestelmän navetassa, merkittävästi helpottaneen työtä, sekä kiskoilla olevat lypsimet, unohtamatta pienkuormaajaa, jota ei omien sanojensa mukaan poistaisi. Haastateltava 2. mainitsi myös automaattisen lannanpoiston, vaikka heillä se oli osittainen, sekä putkilypsykoneen. Merkittävästi työtä oli haastateltava 2:n tilalla muuttaneet tietokoneet. Haastateltavan 3. kertoi robotin olevan isoin tekijä hänen tilallaan, joka oli helpottanut työtä ja muuttanut työrytmiä.

Merja Kinnunen ja Janne Autto (2009, 75–76) kuvaavat kirjassaan kolme suurta murrosta, jotka muuttivat maataloustyön merkitystä Suomessa. Ensimmäinen ajoittui 1940-luvulle, jolloin sota ja sen jälkeen tapahtuva asutustoiminta vaikutti koko yhteiskuntaan. Tällöin lyhyen nousun kokivat talonpoikaisuus ja talonpoikainen tuotantotapa. Suuri muutto on murroksista seuraavana. Tämä siis tarkoitti maan teollistumisen myötä maa- ja metsätalouden koneellistumista ja koneellistuminen vaikutti suurelta osin maatalousväestöön ja sen asutustiloihin, joka käytännössä tarkoitti maaseuduilta muuttoa pois ja tilojen lopettamista. Maataloudessa hyväksyttiin uusi tuleva viljelyteknologia, joka johti maatalouden kapitalisoitumiseen. Tästä seurasi se, että maataloudessa mentiin enemmän yrittäjyys suuntaan. Viimeisin suuri muutos joka vaikutti radikaalisti maatalouteen, tapahtui 1995, jolloin Suomi liittyi EU:in. Tämä muutos vauhditti sitä, että moni tila lopetti toimintansa ja ne jäljelle jääneet maatilat pyrkivät laajentamaan tuotantoaan. Maatilojen kokojen suurentuminen on vaikuttanut siihen, että maatalousyrittäjät ovat muokanneet toimintaansa yritysmaisempään suuntaan. (Kinnunen & Autto 2009, 76.) Silti, maataloudessa ollaan edelleen niin sanotusti luonnon armoilla, tämä siis tarkoittaa, että luonto on edelleen se minkä tahdissa asiat pyörivät, koneellistumisesta huolimatta. Koneet helpottavat työtä, mutta tuote mitä tuotetaan, vie oman aikansa valmistuakseen. (Kinnunen & Autto 2009, 87.) Maatiloja Suomessa vuonna 2010 oli 62 767, joka oli noin 1 400 tilaa vähemmän mitä vuonna 2009. Eniten Suomen maataloista väheni Lapista, Pohjanmaalta ja Kainuusta. Kuviosta 6. näemme miten maataloudet suomessa ovat vähentyneet 2000-luvun aikana, kun taas vastaavasti

maatilojen koko on kasvanut (Kuvio 7.), voisiko tällä selittää työmäärän kasvua ja miten tämä vaikuttaa hyvinvointiin? (Maataloustilastot 2010.) Haastateltavilla työmäärän kasvu vaikutti välittömästi myös hyvinvointiin sekä käytössä olevaan vapaa-aikaan.

Kuvio 6. Maatilojen määrät 2000–2010 (Maataloustilastot 2010).

Kuvio 7. Maatilojen määrät 2000–2010 (Maataloustilastot 2010).

Haastateltavien kokemuksia työmäärästä.

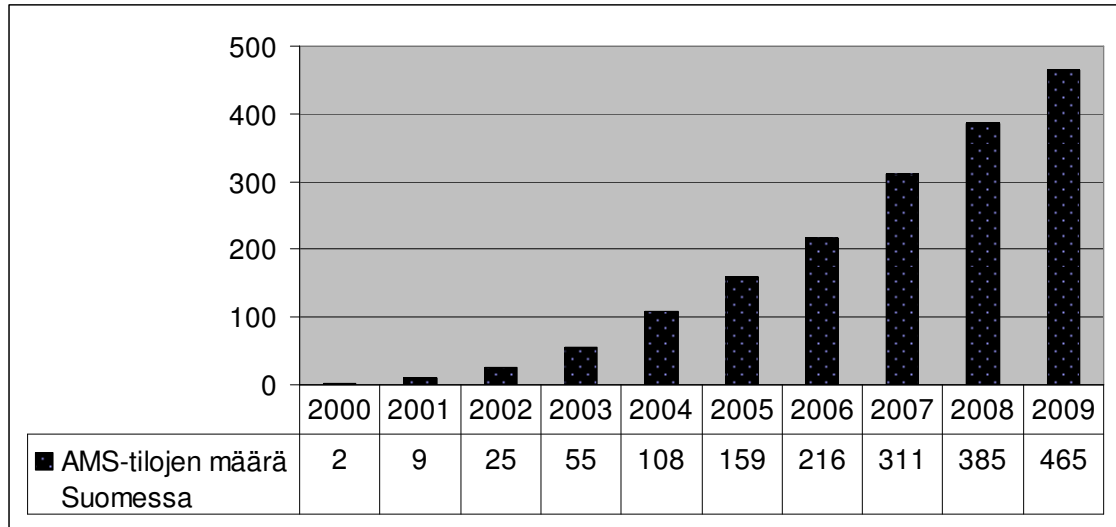
”Joskus tuntuu että on sopiva ja joskus toisinpäin. Voisi sanoa, että silloin kun ei ole esimerkiksi poikimisia, niin sehän menee kuin elokuvissa, mutta sitten kun tulee poikimisia, etenkin hiehojen poikimiset, ne aina lisäävät työmäärää. Työtä on kyllä riittämiin.” (Haastateltava 1. 2012)

”Sangen suuri, jos lypsän yksin, menee päivästä 13 tuntia navetassa ja sitten sisähommat ja kirjanpidot ja järjestöhommot siihen lisäksi, alkaa vuorokaudessa olla liian vähän tunteja. Aina kiire ja jatkuvasti myöhästelen.” (Haastateltava 2. 2012)

”Sanotaanko, että ku meillä on tällähetkellä stabiili tilanne ja meillä on ollut työntekijä jo kaksi vuotta, niin se on suhteessa pieni, entiseen verrattuna eli työmäärä on vähentynyt paljonkin.” (Haastateltava 3. 2012)

Suomessa edelleenkin valtaosa navetoista on parsinavettoja. Parsinavetoissa on tärkeää ottaa niin lypsäjän kuin lehmänkin asettamat ehdot huomioon. Ehtoja noudattamalla pysyy tuotanto tehokkaana sekä lehmän utareterveys hyvänä. (Esa Manninen 2010, 1.) Tutkimusten mukaan lypsyyn, sisältäen kaikki oheistyöt, kuluu noin 50–60% siitä työajasta, joka on tarkoitettu koko karjanhoitotöihin. Ajankäytöllisesti viljelijä voisi saada merkittävääkin työajan säästöä lypsyaseman hankinnalla. Toisin kuin lypsyasemassa, lypsykonetta ei koskaan pystytä jättämään täysin yksin, vaan vaatii lypsäjän läsnäoloa. (Nyman 2010, 1; Manninen 2010, 1.) Haasteltavan 1. parsinavettaan tehtiin laajennus vuosina -99–2000, koska tämä antoi niin haastateltavalle kuin hänen puolisolleen työpaikan. Hän kuitenkin mainitsee parsinavetan vaativan päivittäisen läsnäolon, myös poikimiset, siemennykset ja eläinten terveydentila vaatii jatkuvaa päivystämistä.

Suomessa lypsyasemien käyttö on kasvanut. Vuoden 2009 lopussa automaattilypsytiloja oli 465. Kuviosta 8. nähdään koko Suomen automaattilypsytilojen määrä vuosilta 2000–2009. Vuonna 2009 koko pohjoismaissa automaattilypsytiloja oli yhteensä 2619 tilaa. Tilasto siis kuvaa käytössä olevien automaattilypsytilojen määrän. (MTT 2010.)

Kuvio 8. AMS-tilojen määrä Suomessa 2000–2009 (MTT 2009; MTT 2010).

Automaattilypsy on yleistynyt kaikissa pohjoismaissa, osa syynä on työvoiman saannin heikentyminen (Manninen 2009). Tuomo Kautonen (2009) kirjoittaa, että parsinavettoja rakennetaan entistä harvemmin, kuitenkin vanhoja korjataan paljon. Haastateltava 3:sella robotti asennettiin vanhaan pihatto navettaan vuosina 2001–2003.

”Jos puhutaan tästä robotista sen verran, että se on antanut niitä muutamia tunteja vuorokaudessa, että jos halutaan aikaa pelata sinne sun tänne” (Haastateltava 3. 2012).

Haastateltava 3. kertoo lypsyrobotin toimintaan liittyen, että hälytykset on syötettävä koneelle, että kone ottaa tietyt arvot huomioon. Kone hälyttää siinä tapauksessa jos arvot menevät yli, tai jos lehmäryhmä ei ole käynyt lypsyllä, syönyt rehua, aktiivisuus on liian matalalla tai liian korkealla. Nämä seikat vaativat jatkuvaa seuraamista. Joten, vaikka lypsyrobotti antaa tiettyjä säästöjä työajassa, vaati robotin ylläpito työtä, joskin hieman erilaista mitä parsinavetassa.

Saara Liespuu (2005) on tehnyt Maito ja me verkkojulkaisun maidontuottaja perheestä, joka valitsi parsinavetan pihaton sijaan. Jutussa tulee ilmi, miten tärkeässä osassa raha oli heidän valinnassaan. Pihattoon investoimalla olisivat kustannukset olleet kaksi tai kolme kertaa suuremmat. Jotta pihatto olisi ollut kannattava, olisi karjakokoa joutunut kasvattamaan huomattavasti ja työmäärä olisi lisääntynyt. (Saara Liespuu 2005.) Aino Murtomaa-Niskalan (2010) jutussa taas pihatto oli se, mikä vei voiton. Aikaisemmin parsinavetassa lypsänyt yrittäjä perhe kuitenkin pohitti, miten vaikeaa on tietää mitä asioita pihattoon siirtyessä tulisi ottaa huomioon.

Kun haastateltava 3. osti tilan vuonna -94, oli tila 32–33 paikkainen pihatto. Kysyin haastateltavalta, kun hän laajensi pihatosta robottiin, punnitsiko hän eri vaihtoehtoja navettatyöpien välillä. Sain vastauksena seuraavaa:

”No sanotaan näin, että joka pihatton laittaa, niin ei se parsinavettaan enää takaisin mene. Muutokset pihatosta robottiin ei ole enään niin suuri hyppäys. Pihatto on säilynyt omanaan vaikka robotti on tullutkin.” (Haastateltava 3.)

Kaikessa on puolensa. Lypsyaseman hyvinä puolina on, että lypsäjä voi olla seisten lypsyn aikana, ja lypsimiä ei tarvitse kantaa lehmästä toiseen, vähentäen näin rasi-
tusta selkään ja polviin (Maatalousyrittäjien eläkelaitos, lypsyasema 2010). Parsinavetassa lypsy tapahtuu kyyryssä, joka ei asentona ole ergonominen. Työtä voidaan keventää esimerkiksi varustevyöllä tai polvisuojilla. (Maatalousyrittäjien eläkelaitos 2010). Robotin tuoma työmäärä näkyy tietotekniikan osaamisessa. Maito ja me lehdessä Paavo Tuovinen (2010) haastatteli Kjell Brännäsiä joka työskentelee maa- ja metsätalousministeriön maaseudun kehittämissyksikössä. Brännäsin mukaan lypsyrobotti voisi tulla kysymykseen vähintään 60:n lehmä tiloilla. Brännäsin mukaan eläinystävällisin vaihtoehto olisi makuuparsipihatto. Ministeriön kanta lypsyaseman ja lypsyrobotin välillä on, että kannattavuus on helpompi saavuttaa lypsyasemilla. 60–120 lehmän navetoille hyvä vaihtoehto on automaattinen lypsy, mutta sitä isommille parempi ratkaisu olisi lypsyasema. Brännäs listaa välttämättömiä tarvikkeita navettaan muun muassa lypsylaitteiston sekä maituhuoneen, jossa maidon käsittely tapahtuu mahdollisimman hygieenisesti. (Tuovinen; Brännäs 2010.)

Maatalousopetusta on ollut jo 1900-luvun alkupuolella ja vielä 1939 maataloutta opettavista kouluista yksityisiä oli kaksi kolmasosaa. Sotien jälkeen tilanne alkoi muuttua ja koulutus siirtyi pääasiassa valtion tehtäväksi. Maatalousalan perustutkinto on toisen asteen koulutus ja siitä voi jatkaa muun muassa ammattikorkeakouluun, jossa ammattinimike on agrologi. Suosio maatalousalan perustutkintoon on kuitenkin hieman hiipunut. Vielä 1997 nuoria haki kyseiseen koulutukseen 1600 ja vuonna 2000 hakijoita oli 1200, aloituspaikkoja tuolloin oli 1450. (Luusua 2010, 7-8; Markkola 2004, 188, 190.) Tekemässäni haastattelussa oli kysymys maataloustyön kuormittavuudesta, haastateltava 3. sanoi seuraavaa.

”Jos alkaa tähän hommaan ja ei olla keskitytty oikeisiin asioihin, niin voi olla, että tämä eläinpuoli on sitten se raskain. Eli se painotus on osattava kääntää oikeisiin asioihin, jota minäkään en heti osannut.”(Haastateltava 3. 2012)

Yrittäjänä maataloudessa voidaan toimia omalla tai vuokratulla maatilalla. Pääsääntöisesti Suomessa toimii perheen voimin toimivia maatiloja, mutta nykyään tilakoot ovat kasvaneet ja suosio palkattua työvoimaa kohtaan on kasvanut. Yhteistyö toisten tilojen kanssa on myös lisääntynyt, kuten koneurakointi. Maatalousyrittäjä voi suunnitella oman työnsä ja työtahtinsa melko vapaasti, mutta nykyaikainen maatalousbyrokratia, ilmoitusten ja laskelmien teko, vie paljon aikaa itse maataloustyöltä. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2008.) Haasteltavilla 2. ja 3. oli palkattua työvoimaa omassa yrityksessään.

Lomittaja astuu kuvioihin siinä vaiheessa, kun maatalousyrittäjä joutuu sairauslomalle tai viettää lomaa. Lomittaja hoitaa käytännön työtehtäviä ja pääsääntöisesti lomittajia tarvitaan maatiloilla, joilla on tuotantoeläimiä. Lomittajien esimiehenä toimii johtava maatalouslomittaja ja hänen tehtävänä on myös itse toimia lomittajana sekä järjestää lomitukset omalla toiminta-alueellaan. Lomittajilta vaaditaan samaa osaamista, mitä maataloyrittäjältäkin, koska työnkuva on miltei samanlainen. Vastuu lomittajalla on kova, koska työtä tehdään vieraan omaisuudella. Lomittajan työtä vastaavan koulutuksen voi suorittaa oppisopimuksena ja näyttötutkin-
tona ja tarpeen mukaan työ- ja elinkeinotoimisto on järjestänyt työvoimapolitiisena aikuiskoulutuksena maatalouslomittaja kursseja. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2008.)

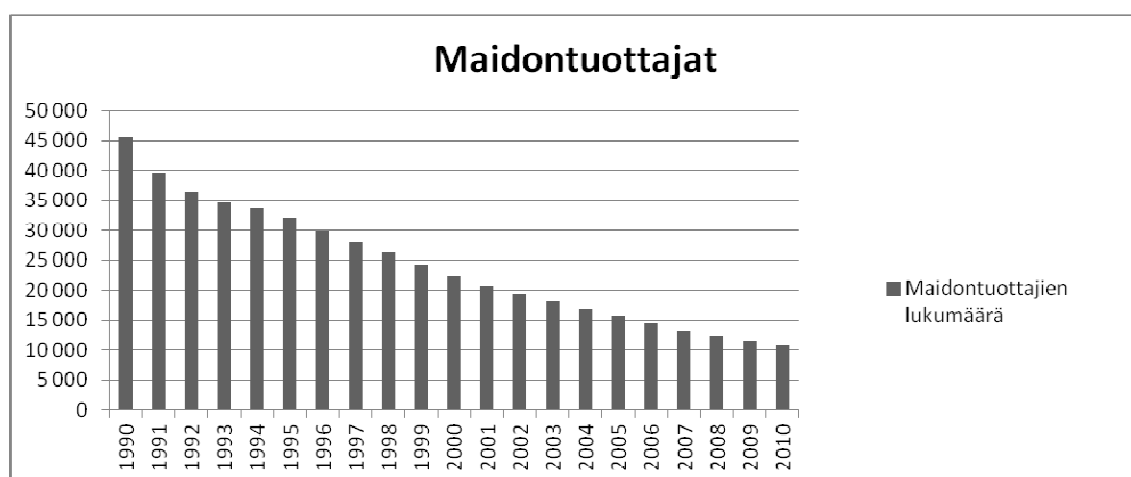
”Meillä on entinen rengaslomitus systeemi, kuitenkin renkaassa ei ole enää tiloja. Olemme kunnan kanssa sopineet, että sama lomittaja käy meillä. On käynyt jo yhtäjaksoisesti 20 vuotta. Voi sanoa, että jättää työt kuin omallensa, tekee työt yhtä hyvin kuin tekis itelle, ei ole huolta siitä.”(Haastateltava 1. 2012)

Karkeasti kuvaillen työn historia on sama kuin maatalouden historia. Nykyään traktoreiden ja leikkuupuimurien aikakaudella on koko maatalouden luonne muuttunut erikoistuneisempaan ja yksinäisempään suuntaan. Kysymykseen, muuttuiko työ helpompaan suuntaan, ei pystytä vastaamaan yksiselitteisesti. Työn ”helpottumiseen” vaikuttaa moni tekijä. Tietotekniikan tulo osaltaan helpotti työtä, mutta kun mietitään, miten ennen oli osattava ruokkia ja hoitaa lehmät ja elettiin lankapuhe-

linten aikaa, ei esimerkiksi eläinlääkäri ollut aina tavoitettavissa, oli vastuu karjanhoitajalla suuri. Nykyään modernissa navetassa vaaditaan erilaista osaamista. Tietokone laskee tarvittavan määrän rehua ja lypsyrobotti hoitaa lypsämisen, on osattava hoitaa lehmien lisäksi myös tietokonetta. (Pirjo Markkola 2004, 19–20.) Haastateltava 3. kertoo robottiin kuuluvasta työstä seuraavaa.

”Pitää näyttöpäätteeltä katsoa, mikä on tilanne, onko jollain liian pitkä lypsyväliä, miksi se ei ole käynyt, tutkia tilanne, katsoa solut, jos on solulaskuri, katoa tavallaan maitomäärä, kun se on laskenut, katsoa onko se syönyt rehut, jos kioski ruokinta ja sitten mieltä, jos on aktiivisuus mittaus, niin voisko se olla kiimassa.” (Haastateltava 3. 2012)

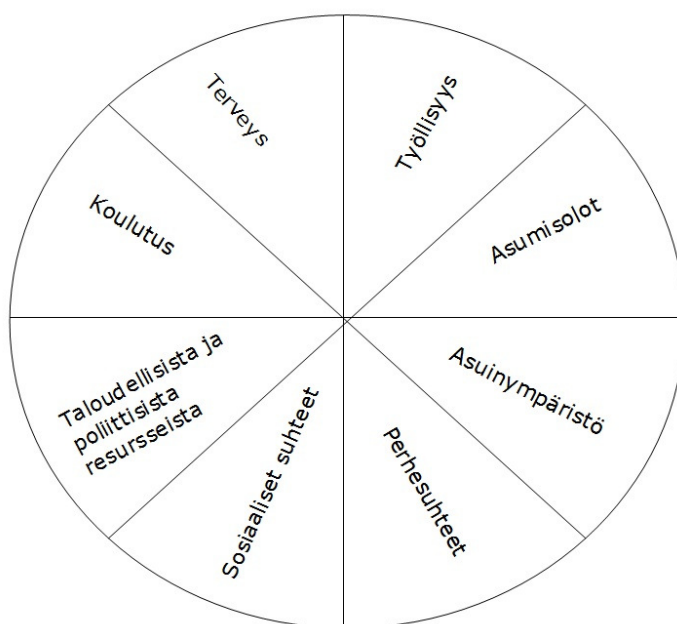
Suomalainen maatalous on perustunut alkuaan maidontuotannolle. Suomen peltoalasta käytettävänä on noin kolmannes maidontuotantoon. Lähes puolet maataloudesta tulevasta tuloista koostuu maidosta. Pääsääntöisesti maitoa tuotetaan perheviljelmillä. (Elonkierto2012). Alkujaan Suomessa maidontuotannossa pääasiassa käytettiin kyyttöjä sekä muita maatiaiskarjarotuja. Maatiaiskarjarodut eivät kuitenkaan kykene tuotantomääriltään samanlaisiin lukemiin kuin jalostetut lypsyrodut. Alkuperältään ulkomainen lehmä lypsää noin 7500kg maitoa vuodessa kun taas Suomalaista syntyperää pitävän lehmän vuosi tuotos on 4000-6000kg. (Elonkierto 2012.) Kuvio 9. näemme miten maidontuottajien määrä Suomessa on vähentynyt.

Kuvio 9. Meijerimaidon tuotanto 1990–2010 (Tike 2012).

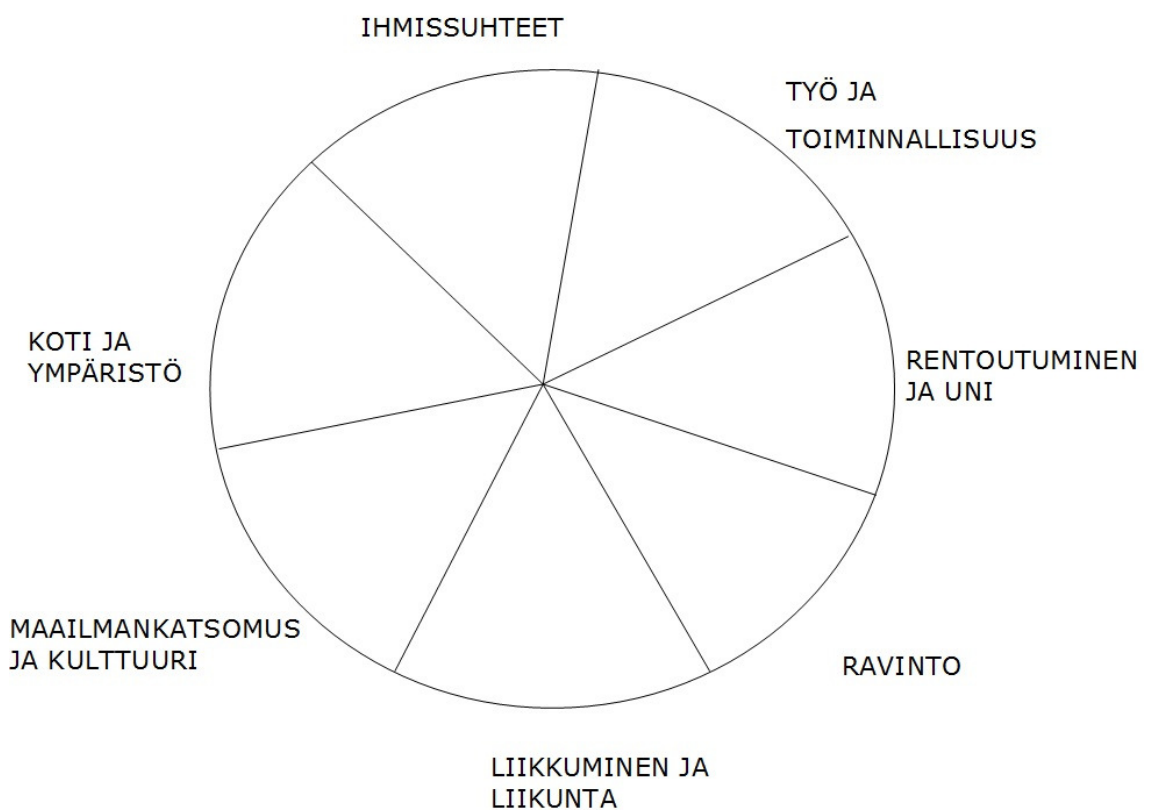
5. HYVINVOINTI JA KEINOT MILLÄ HYVINVOINTIA MITATAAN

Ihminen on sosiaalinen, psyykkinen ja henkinen kokonaisuus. (Suomen mielenterveysseura 2012). Hyvinvoinnin määritelmää ei voida kiteyttää yhteen tai kahteen sanaan, vaan se muodostuu monista eri tekijöistä. Kun hyvinvointia mitataan, kuuluu siihen objektiivisesti sekä subjektiivisesti mitattavia asioita. Terveys, elinolot ja toimeentulo ovat objektiivisiksi hyvinvoinnin osatekijöiksi luettavia asioita. Subjektiivisiksi tekijöiksi taas luetellaan sosiaaliset suhteet, itsensä toteuttaminen sekä onnellisuus. Nämä subjektiiviset ja objektiiviset tekijät täydentävät toinen toisiaan. Hyvinvointi tulee monen eri asian summasta, joiden pohjalta yksilö tuottaa oman hyvinvointinsa, näihin kuuluu elinolot sekä yksilön kyvyt ja mieltymykset. (Moisio, Karvonen, Simpura & Heikkilä 2008, 14, 28.) Se millainen ympäristö ihmisellä on ympärillään, voi vaikuttaa siihen, miten ihminen kokee oman hyvinvointinsa. Esimerkiksi hyvät kulkuyhteydet voivat olla yksi ympäristön hyvinvoinnin tekijä. Nykyaikana saattavat syrjäkylillä julkiset kulkuyhteydet olla melko huonot, joten se saattaa vaikuttaa heikentävästi ympäristön tuomaan viihtyvyyteen. Tähän voisin linkittää kulkuyhteyksistä haastateltava 1:n erikseen mainitseman seikan kulkuyhteyksistä. Hän kehuu yhteistyötä toisen kunnan kanssa, jolloin eläinlääkäri on helposti saatavilla, ja tämä vaikuttaa merkittävästi niin eläinten kuin haastateltavan hyvinvointiin (Haastateltava 1. 2012). Kuvio 10. nähdään Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton näkemys hyvinvoinnista. (Onkalo & Klemelä 2009, 6; Aaltonen & Särkelä 2007.) Jos Kuvion 10. eri osa-alueista jokin puuttuu tai on heikentynyt, voi se vaikuttaa heikentyvästi hyvinvointiin.

Kuvio 10. Hyvinvointiin vaikuttavat tekijät (Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto 2007).

Mistä sitten hyvinvointi koostuu? Ihminen tarvitsee tasapuolisesti niin yksityisyyttä kuin yhdessäoloakin sekä työtä, harrastuksia, säännöllisen päivärytmin ja kulttuuria. Vaikka elinolot koostuisivat suurelta osin materiaan, ei tämä silti takaa hyvää hyvinvointia. (Suomen mielenterveysseura 2012; Moisio ym. 2008, 28.) Kuviossa 11. on esitetty harjoitus, jossa ihmisen perustarpeita on eritelty seitsemään eri osa-alueeseen. Tarkoituksena on kartoittaa yksilön sen hetkinen hyvinvointi sekä saada selville mahdolliset vajaavaisuudet omassa hyvinvoinnissa. Otetaan esimerkkinä ravinto, joka on ihmiselle yksi tärkeimmistä perustarpeista. Kuviossa väritetään alueesta se osa, joka vastaa omaa ravinnon saantia sen hetkessä elämässä. Jos joku osa-alue on jäänyt huomattavasti vähemmälle merkitykselle, on sitä syytä pyrkiä parantamaan.

Kuvio 11. Hyvinvoivan mielen kartta (Suomen mielenterveysseura 2012, 2).

Kun puhutaan hyvinvoinnista yhteiskunnallisella tasolla, voidaan tarkoittaa esimerkiksi koko yhteisön taloudellista tilannetta. Huono taloudellinen tilanne, tai niin kuin tässä tapauksessa käytän sanaa heikko-osaisuus, saattaa muun muassa kasvattaa rikollisuutta. Kun ei ole varaa, voidaan helposti sortua väärälle puolelle lakia. Asia ei tietenkään ole noin yksiselitteinen, mutta suuntaa antava. Yksilöiden huono-osaisuudesta puhuttaessa voidaan huomata, miten tämän päivän kilpailuyhteiskunnassa pitää jatkuvasti olla kehittämässä itseään ja osattava uusia asioita, ettei putoaisi niin sanotusti keltasta. Nämä ihmiset, jotka putoavat pois tästä valtavirran

kelkasta, tai niin sanotusti syrjäytetään yhteiskunnasta, voidaan heitä kutsua huono-osaisiksi. Tapauksissa, joissa puhutaan hyvinvointivaltiosta, tarkoitetaan yleensä koko yhteiskunnallista hyvinvointia. Tällä siis tarkoitetaan hyvinvointipolitiikkaa, joka on julkisen vallan pyrkimys edistää väestön hyvinvointia. (Moisio ym. 2008, 14.) Hyvinvointivaltiossa pyritään sosiaalistamaan kansa palkkatyöhön, ja samalla takaamaan kaikille työpanoksesta riippumatta arvokas elämä. Haastateltaviltani yhtenä kysymyksenä kysyin vapaa-aikaa. Haastateltava 1:llä vapaa-aikaan kuuluu bingossa ja jumpalla käynti. Kun heillä puolisonsa kanssa on vapaa-aikaa yhdessä, he pyrkivät irrottautumaan maataloustöistä kokonaan ja lähtevät viettämään vapaa-aikaansa muualle, ja olemaan ihmisten kanssa tekemisissä, jotka eivät välttämättä ole edes samalta alalta.

”Esimerkiksi kun loma on, niin ollaan aika paljon muiden ihmisten kanssa tekemisissä, ei niinkään oman alan ihmisten kanssa, mutta kuljetaan ja reissataan ja viikoittain käyn jumpalla ja jos mahdollista niin bingossa. Tarvii olla sellaista, että ei tarvi ptkääkään ajatella näitä töitä.” (Haastateltava 1. 2012)

Haastateltavan 2. ja 3. välillä vapaa-aika näkyy melko kaukaisena ajatuksena, vastauksena oli ”huonosti” ja ”voi heittää hyvästit vapaa-ajalle”. Mutta näkisin tässä tilanteessa syynä esimerkiksi ikä eron haasteltavien välillä, mahdolliset velkapaiheet ja yrittäjyyshalukkuuden. Yrittäjyyshalukkuudella tarkoitan halua laajentaa toimintaa tulevaisuudessa, pyrkimystä saada tuottavuutta isommaksi ja niin edelleen. Keinoina edistää omaa hyvinvointiaan haastateltava 2. näkee loma aikoina matkustelun.

”Sosiaaliset kontaktit ja jumpassa käynti ovat tärkeitä, samoin matkustaminen loma-aikoina. Jos vapaata aikaa jää kotona, niin mielelläni luen tai piirrän”(Haastateltava 2. 2012).

Haastateltava 3:n vapaa-aikaan kuuluu muun muassa hiihtäminen, hänen vastaus kuitenkin vapaa-aika kysymykseeni oli aika yksiselitteinen.

”No onhan sitä yritetty, tietysti, mutta sanotaan nyt näin, että pääsääntöisesti tai pääsääntö on se, että jos tähän homman rupeaa, niin voi unohtaa vapaa-ajan.” (Haastateltava 3. 2012)

Maataloustyö on ollut aina hyvin fyysisesti raskasta työtä ja siitä johtuen, ovat maatalousyrittäjät olleet alttiina työstä johtuville kulumasairauksille. Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen mukaan maatalouden tapaturmista noin puolet tapahtuu kar-

janhoitotöissä (Maatalousyrittäjien eläkelaitos 2010). Maataloudessa tapahtuneiden murrosten lisäksi, joiden parissa maatalous on paininut jo useamman vuoden, on maatalousyrittäjien keskuudessa myös havaittavissa henkisen kuormituksen kasvua. Tämä on aiheuttanut, niin rasitusoireita kuin mielenterveydellisiä vaikeuksia. Yhteys hyvinvointiin on myös luonnolla. Luontoa ei pysty hallitsemaan tai kesyttää, totta on, että nyky-teknologia on mahdollistanut ja parantanut viljelijän mahdollisuuksia, mutta silti luonto asettaa edelleen rajat. Sääolosuhteet voivat myös olla mahdollinen stressitekijä. (Tiina Silvasti 1996, 35, 38.)

”Sanotaan niin, että se hyvinvointi lähtee myös siitä, että itse jaksaa liikkua, eli harrastan hiihtoa sun muuta. Kesällä jää liikkuminen vähemmälle, mutta talvella otetaan tavallaan takaisin. Tavallaan sillä pidetään itse kunnossa, jos jaksetaan liikkua vähäsen, niin nappikin pysyy kunnossa. Myös kaikki määräykset ynnämuut, on pakko laittaa niin sanotusti, ei nyt unohtaa, mutta laittaa johonkin mappiin vähäksi aikaa ja katotaan sitten vähän myöhemmin. Ei näitä kaikkea voi ruveta pohtimaan sillätavalla, liian syvällisesti.” (Haastateltava 3. 2012.)

Maatalous on nopeasti muuttuvassa ympäristössä, maatalousyrittäjän työkyvyllä ja sen ylläpidolla on suuri merkitys. Maatilayrittäminen on moninaista ja siihen kuuluu paljon eri asioita, jotka vaikuttavat yrittäjän hyvinvointiin, kuten luonnonolosuhteet, ajan puute, työn epäsäännöllisyys ynnä muu. Maatilayrittäjä on paineiden alla niin henkisesti kuin fyysisestikin. On tehtävä päätöksiä, joiden tulevaisuudesta ei voi olla täysin varma ja vastata niiden seurauksista.

”Jos kuvitellaan että me voitais suunnitella etukäteen kaikki, niin sehän ois helppo juttu. Mutta kun sitä ei voi kaikkea suunnitella, sitä tulee yllättäviä asioita, kyllä ne tavallaan rajoittaa, tai kaikki ylimääräinen tuo sen stressin.” (Haastateltava 3. 2012.)

Paula Yliselän (2009, 30) mukaan viikoittainen työaika ei saisi ylittää 50–55 tunnin rajaa työntekijää kohti, koska pidempi työaika uuvuttaa työntekijän. Maatalousyrityksessä työaika on melko häilyvä, joten sen pituus selviää mittaamalla, eli kirjaimella ylös tehdyn työn aloitus ja lopetus aika, sekä tauot ja vapaa-aika. Tilanteessa, jossa työaika ei riitä kaikkien töiden tekemiseen on punnittava eri vaiheet, miten niitä voisi muuttaa, koneellistaa tai ulkoistaa ja niiden kustannusvaikutukset. (Yliselä 2009, 6-8, 30.)

”Olet elävien eläimien kanssa tekemisissä, siellä saattaa olla sellaisia päiviä tai jaksoja, esimerkiksi poikiminen tai jos joku todella huippu lehmä rupeaa sairastamaan ja on syömättömyyttä ja pyydät eläinlääkäriä käymään ja teet kaikkies ja loppuvaiheessa ei ole muuta vaihtoehtoa kuin soittaa eläinlääkärille, että tule antamaan lopetuspiikki. Nämä on asiat jotka syövät miestä ja naista. Teet kaikkies, valvot ja hoidat, soitat eläinlääkärille yölläkin. Ne on tilanteita jotka vetävät matalaksi.” (Haastateltava 1. 2012.)

Maatilayrityksessä perheen ja lähipiirin merkitys on suurempi kuin monessa muussa yrityksessä, tämä on hyvä asia, koska tuki on lähellä, mutta myös henkinen kuormitus on toisenlaista. Silloin kun perhe on yritystoiminnassa läsnä, niin ero työn ja vapaa-ajan välillä on häilyvä. On kyettävä toimimaan viisaasti ihmissuhteissa ja ratkomaan myös tunnetason ongelmia joita saattaa välillä tulla. On löydettävä hyvä-arki, joka vaikuttaa myönteisesti työntekoon. Liitteessä 1. on esitetty maatalan hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä. Nykyaikana, jolloin ollaan jatkuvan kilpailutilanteen alla ja on oltava moniosaaja, luo se uusia paineita myös tulevaisuudelle, yritystä on kyettävä kehittämään tietyin väliajoin. Silti on muistettava, että maatalan kehittäminen on myös paljon muutakin kuin pelkän tilakoon kasvattamisesta, se on myös omien voimavarojen uusimista, verkostoitumista, ennakkoluulottomuutta yms. Nämä tekijät vaikuttavat monelta osin siihen, mihin suuntaan maatilayrittäjä on yritystään viemässä. Pääsääntöisesti maatalaa kehitetään joko laajentamalla, tehostamalla tai monipuolistamalla tuotantoa. (Yliselä 2009, 8-9, 25.)

Henkiseen hyvinvointiin vaikuttaa moni asia, niin työn sisältö kuin oma ammattitaito. Tärkeä osa omaan hyvinvointiin, on nähdä oma työ mielekkäänä sekä sopivassa suhteessa haasteellisena. Jos työ tuntuu pakolliselta tai on liian haastavaa, saattaa tämä heikentää työkykyä ja samalla kärsii oma hyvinvointi. Hyvinvointia lisäävä tekijä on oman osaamisen kehittäminen. Oman osaamisen puute voi johtaa taloudellisiin vaikeuksiin. (Yliselä 2009, 26.) Erytisesti karjamääriltään suurilla maataloililla heikentävästi työssä jaksamiseen vaikuttaa vuotuinen työn määrä. (Kivinen & Kaustell & Hakkarainen & Tuure & Karttunen & Hurme 2007, 36.)

6. EU:N MAATALOUSPOLITIIKKA

Syyskuussa 1946 Britannian pääministeri ja kirjallisuuden Nobel palkinnon saaja (1953) Winston Churchill puhui Zürichin yliopistolla ”Euroopan Yhdysvalloista” (Nobelprize.org 2012). Eipä olisi Winstonikaan arvannut miten lähelle hänen sanomansa pätee tämän päivän Euroopassa. EU:n perustajamaita olivat Alankomaat, Belgia, Italia, Luxemburg, Ranska ja Saksa. EU perustettiin toisen maailmansodan loppupuolella, ja tarkoituksena oli edistää taloudellista yhteistyötä ja tällä tavalla välttääisiin ristiriidoilta kun maat olisivat taloudellisesti riippuvaisia toisistaan, kun tekevät toistensa kanssa kauppaa. EU on valtioiden liitto, jossa eri jäsenmaat tekevät yhteistyötä. Toisin sanoen, nykyään 27 jäsenmaan EU:ssa tarkoituksena on, olla yhtenäinen linkki itsenäisten demokraattisten valtioiden välillä, jotka kaikki tavoittelevat yhteistä eurooppalaista etua. EU:n kauppayhteisö ja sisämarkkinat ovat avanneet paljon uusia investointimahdollisuuksia ja lisänneet vaurautta. EU:n toiminta-aikana on rauha säilynyt jo puoli vuosisataa ja sillä on jatkuva pyrkimys edistää ihmisoikeuksia sekä demokratiaa. EU:in liittyminen tarkoittaa, että valtiot luopuvat osasta kansallisesta itsenäisyydestään ja yhdistävät voimansa. Valtion liittyessä EU:hun se säilyttää itsenäisyytensä, mutta luovuttaa osan päätösten-tekovallasta EU:n sisäisille toimielimille. Liitteessä 3. on esitetty EU:n rakenne. (Ruonala 2008, 10, 12, 13; Europa 2012.)

Kun Euroopan yhteisöä alettiin perustaa, maiden oma varaus jakautui melko tasaisesti, mutta kun EU:hun liittyi valtioita joiden bruttokansantuote (BKT) ei ollut samaa luokkaa kuin vauraimpien maiden, perustettiin tämän eriarvoisuuden tasaamiseksi alue- ja rakennepolitiikka. Tämä takasi vähemmän kehittyneille maille erityiset. EU:n aluepolitiikalla on tavoitteena auttaa luomaan parempaa kilpailukykyä ja työllisyyttä sekä hyödyntämään omia mahdollisuuksiaan täysipainoisesti. (Ruonala 2008, 122,124; Europa 2012.)

EU:ssa toimii Eurooppa-neuvosto joka on toisin sanoen EU:n huippukokous. Eurooppa-neuvosto koostuu jäsenmaiden valtion- tai hallitusten päämiehistä. Päätöksistä huolehtii komissio, ja sillä on lähes yksinoikeus antaa lakialoitteita EU:ssa. Neuvosto on EU:ssa tärkein lainsäätävä. Päätökset tekee asioista neuvosto, joko yksin tai yhdessä Euroopan parlamentin kanssa. Euroopan parlamentin rooli on olla neuvoston ohella tärkeä lainsäätävä. Parlamenttiin on valittu ihmiset kansanäänestyksellä ja näin tekee siitä ainoan EU:n toimielimen jossa jäsenet valitaan kyseisellä tavalla. Euroopan parlamentin tehtäviä ovat muun muassa valvoa komission toimintaa, uusien jäsenmaiden pyrkiessä EU:in ja antaa hyväksynnän. Tämä vaatii

sen, että Euroopan parlamentissa enemmistö on liittymisen kannalla. (Ruonala 2008, 29, 32, 37, 41, 44.)

”No jos puhutaan omasta hyvinvoinnista, niin se on tavallaan kaventanut sitä. Koska nyt jos puhutaan omasta hyvinvoinnista suhteessa EU byrokraatiaan, niin sehän lähtee nyt siitä ajatuksesta aina tämä EU hallinto, että viljelijän on osoitettava, ettei hän ole tehnyt mitään väärin eikä toisinpäin, ja tähän se tekee raskautta siihen oloon ja eloon, mutta sanotaan että siihen tottuu.” (Haastateltava 3. 2012).

6.1 EU-ajan maataloutta

”Minähän olen niin EU kielteinen, että minulta ei kannattaisi koko EU:sta edes kysyä”(Haastateltava 1. 2012).

Yllä olevaan lauseeseen kiteytyy paljon sitä ajatusta, joka on pompannut esille monesti opinnäytetyötäni tehdessä. EU-alueella on noin 91 prosenttia pinta-alasta maaseutua ja näillä alueilla asuu noin 54 prosenttia EU:n väestöstä. Nämä alueet ovat niin fyysisesti kuin identiteetin kannalta erittäin tärkeitä alueita ja keskeinen osa EU:a. (Maatalous ja maaseudun kehittäminen 2008.)

Suomen liittyttyä EU:in 1.1.1995 pelättiin Suomen maatalouden ajautuvan suuriin vaikeuksiin ja vastustusta tuli lähes yksimielisesti viljelijöiden keskuudessa (Raunio & Wiberg 2000, 221; Silvasti 1996, 10). Olosuhteet Suomessa ovat paljon erilaisemmat kuin monissa muissa EU maissa. Suomessa korkeaksi tuotantokustannukset tekevät muun muassa pohjoinen sijainti ja tilakoot, verrattuna kilpaileviin maihin. Nähtiin, että EU:n sen aikainen tukijärjestelmä ei tulisi soveltumaan hyvin Suomeen, jossa satotaso on pienempi ja kustannukset suurempia. Kuitenkin on todettava, että samankaltaiset muutokset maaseudulla olisivat tulleet siitä huolimatta, vaikka EU jäsenyys ei olisi toteutunut, oletus kuitenkin on, että lievempinä. Väistämätön muutos olisi johtunut siitä, että kansainvälinen kauppapolitiikka edellytti kaupan vapautumista kaikilla toimialueilla, näin ollen paineet olisivat olleet kovat. (Maa- ja metsätalousministeriö 2012; Markkola Pirjo 2004, 349.) Kuumimpia tunteita herättävä sektori EU:ssa on yhteinen maatalouspolitiikka (Common Agricultural Policy, CAP). Yhteinen maatalouspolitiikka merkitsee, että kauppaa maataloustuotteista voidaan tehdä vapaasti jäsenmaiden välillä (Tiina Silvasti 1996, 11). Kysyin haastateltaviltani, onko työmäärä kasvanut EU:hun liittymisen jälkeen, vas-

taukset olivat aika yksimieliset, eli on. Haastateltava 1:n mielipide oli, että EU:ssa ei ole tarpeeksi hyvin otettu huomioon Suomen maantieteellistä sijaintia ja kaikki suunnitelmat tulevat liian kaukaa suomalaisen maatalousyrittäjän näkökulmasta. Haastateltava 1. piti monia säädöksiä ja määräyksiä jopa hullunkurisina. Hän oli pistänyt merkille, että hänen puolisoillaan paperityön määrä on jopa kolminkertais- tunut, EU:in liittymisen myötä. Turhautumista tuotti myös se, että paperityöt oli tehtävä joka vuosi uudestaan ja joka vuosi tulee uutta.

*”Tarkastukset, että nehän tuli EU:n myötä, eli tilatarkastukset ja pelto-
lohkotarkastukset, ne on hyvin tarkkoja. Esimerkiksi tuet menee jos
paalit olisi siellä täällä. Siinä on tämmösiä höpöhöpö juttuja.” (Haasta-
teltava 1. 2012.)*

Haasteltava 2. oli samoilla linjoilla paperitöiden kanssa, eli ne ovat lisääntyneet ja uusien määräysten määrä on myös kasvanut. Haastateltava 3. oli mielestäni haas- tateltavista, ei niinkään EU myönteisin, mutta kuten hän itse sanoi ”siihen tottuu”. Toisin kuin haastateltavilla 1. ja 2. oli haasteltava 3:lla määrätietoiset suunnitelmat tulevaisuuden varalle, ja oli hyvin tietoinen EU säädöksistä ja kriteereistä. Haastel- tava 3:lla oli myös paperityöt lisääntynyt. Haastateltava 3:lla on tila Suomen ja Ruotsin puolella, joten hän mainitsi, että kirjanpityöt ovat noin puolta kevyempää Ruotsin puolella. Haastateltava 3. kysymykseen työmäärästä EU aikana:

*”Se on kasvanut, koska se, että voidaan pitää sama tulotaso, niin se
vaatii laajennuksia” (Haastateltava 3. 2012).*

Monesti jäsenmailla on näkemuseroja maatalouspolitiikasta. Tärkein on kuitenkin muistaa, että maatalouspolitiikalla on tarkoitus lisätä tuottavuutta ja taata maata- lousyrittäjille kohtuullinen elintaso ja varmistaa elintarvikkeiden saatavuus. EU:n budjetissa huomattavan osuuden muodostaa rahoitus maatalouteen. Tämä johtuu siitä, että EU:n maatalouspolitiikka on kaikkein laajin EU:n politiikoista. (Europa 2012.) Hieman palatakseni takaisin EU ajan hyvinvointikysymykseen, tuli haastatel- tavilta esille muun muassa epävarmuus ja jatkuva kiire. Nämä tuovat ”notkahduk- sia ja tykytyksiä” (Haastateltava 1. 2012).

Jukka Leskisen mukaan (2004, 15) muutos maataloudessa EU:n myötä näkyy myös perhekulttuurissa. Tällä hän tarkoittaa, miten tavallinen familistinen perhekäsitys on muuttumassa kohti individualistista perhettä. Tämä siis tarkoittaa käytännössä sitä, että familistisessä käsityksessä perhe on pääasia, jolloin yksilöltä saatettiin vaatia suuriakin uhrauksia, perheensä hyvinvoinnin puolesta, mutta nykyään per-

hekäsitys on muuttumassa enemmän yksilön omien oikeuksien ja omien ratkaisujen vaalimaan suuntaan. (Leskinen 2004, 15.)

6.2 EU:n tukipolitiikka

”Jos puhutaan tukipolitiikasta muuten, niin tukitasot on Euroopassa huomattavasti korkeammat kuin täällä, koska tuet on kuitenkin pohjiaan sidottu hehtaari määrään” (Haastateltava 3. 2012).

Tuolla lauseella haastateltava 3. tarkoitti, että maata viljelijällä ei välttämättä ole niin suurta määrää, niin jos tuet lähtökohtaisesti tulee maan hehtaarimäärän mukaan, niin pienillä viljelmillä tuet jäävät suhteellisen pieniksi. Maataloustuet pääsääntöisesti irrotettiin tuotannosta ja eri tukimuotoja yhdistettiin, maatalouspolitiikan suuressa uudistuksessa vuonna 2003. Yksittäiselle maatilalle tuet määräytyvät yleensä monen eri tuen yhdistelmästä, suurin osa tuista maksetaan tuotantoon sitoutumattomana. Maksuperusteet määräytyvät edellisten vuosien tuotantokeskiarvoista, ja eläintiloille eläinten lukumäärän mukaan. (Maa- ja metsätalousministeriö 2012).

”Oikeastaan tukipolitiikka on hyvä näin, koska sehän yksi meidän tulolähde” (Haastateltava 1. 2012).

Haastateltava 1. halusi painottaa sellaisille ihmisille, jotka ovat siinä uskossa, että maatalousyrittäjä elää hyvillä tuilla, että asia ei suoranaisesti mene näin. Tukia ei tarvittaisi, jos kuluttaja maksaisi tuotteesta sen oikean hinnan. Haastateltava 2:n mielipide oli, että maatalousyrittäjällä ei ole tarpeeksi painoarvoa ja kuluttajat sekä ”valtiovalta” ei tätä ymmärrä, hän painottaa, että ruoka tulee silloin muualta, jos maatalousyrittäjäyys Suomessa vähenee liian pieneksi. Haastateltava 3:n mielipide oli, että Suomi on suurimpien tilojen kohdalla kilpailukykyinen, kun katsotaan tilanetta tehtyjen työtuntien ja tuotetun maidon mukaan. Tukipuolesta hänen kantansa on, että jos esimerkiksi lihasta maksettaisiin sama hinta, mitä maksettiin ennen EU:a, niin tukia ei paljon tarvittaisi.

”Myös teollisuus saa tukia, mutta niistähän ei puhuta, vaan puhutaan maatalousyrittäjien tuista” (Haastateltava 1. 2012).

Suomessa tuet tulevat siis EU:lta sekä kotimaasta. Vain osa tuotantokustannuksista saadaan katettua myynnistä tulleilla tuloilla. Suomen valtion varoista rahoitetaan osuudet ympäristö- ja LFA- tuista (luonnonhaittakorvaus), EU:lta tulee siis rahoitus CAP-tukeen kokonaan, LFA -tukeen 25 % ja ympäristö tuesta puolet. (Silvasti 1996, 11; Maa- ja metsätalousministeriö 2012.) Ehdot, jotka määrittelevät eri tuet, ovat monimutkaisia ja hakumenettely monivaiheista, valvonta pikkutarkkaa ja jatkuvaa. Nämä asiat saavat kovaa arvostelua maaseutuyrittäjien keskuudessa (Ruonala 2008, 123–125). Suomen liityttyä EU:in on maatalousyrittäjältä vaadittu entistä enemmän osaamista lomakkeiden täyttöön ja perehtymistä niihin sisältyviin liitteisiin. Keväällä 1995 maa- ja metsätalousministeriö jakoi maatalousyrittäjille 64-sivuisen perustukien hakuoppaan. Opas oli ensimmäinen asia miten EU näyttäytyi maatalousyrittäjän arjessa. Lisäksi maito- ja lihakarjan tuottajille tulivat ohjeet kansallisesta tuesta ja sonni-, uuhi- ja emolehmä palkkioista. Tukihakemukset on jätettävä aina määräaikaan mennessä, jos näin ei toimita, maatalousyrittäjä menettää tuen tai osan tuesta. Tämä tarkoitti käytännössä, että tuesta menetti aina yhden prosentin kutakin myöhästynyttä arkipäivää kohti. Yli 20 päivää myöhästyneet hakemukset menettivät tuen. (Markkola 2004, 360.)

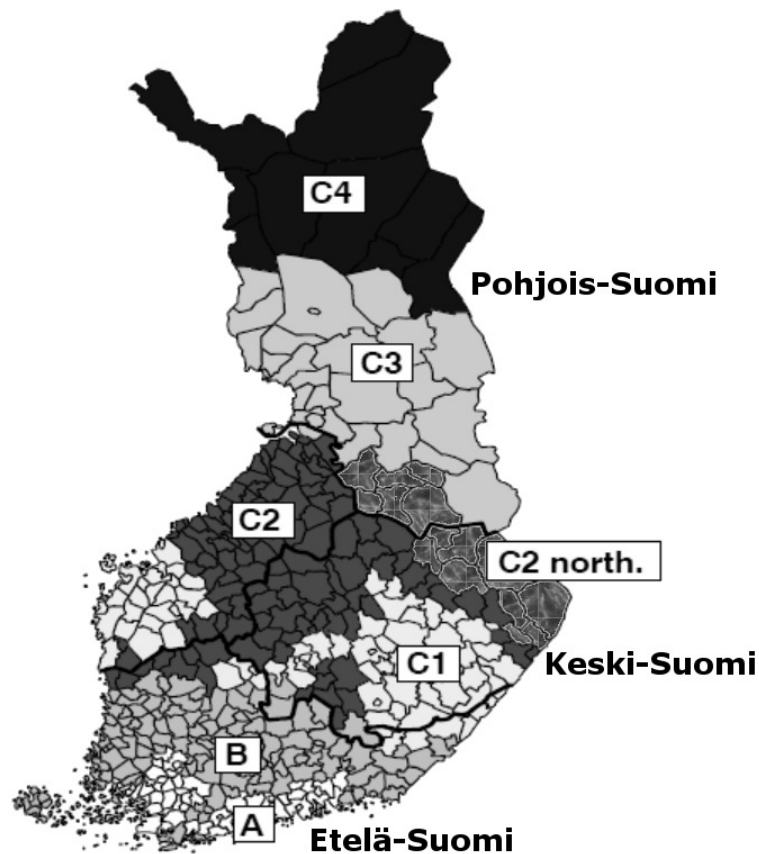
Suomi on maantieteellisen sijaintinsa ja vaihtelevien kylmien säiden vuoksi jaettu kolmeen alueeseen, jotta tuet voitaisiin kohdentaa oikein, niitä tarvitseville (Kuvio 12.), Pohjoinen C, Väli-Suomi B ja Etelä-Suomen A- alueeseen, joka ei saa pohjoista tukea eikä LFA-tukea (luonnonhaittakorvaus). EU-jäsenyyden myötä maatalouden tulevat tulot muuttuivat hyvin riippuvaiseksi, niin kansallisista kuin EU:lta tulevista tuista. Tämä oli suuri muutos maatalousyrittäjille, jotka eivät olleet tottuneet olemaan riippuvaisia poliittisesta päätöksenteosta. (Silvasti 1996, 11; Ruonala 2008, 123–125.)

”No sanotaan, että kaikista hankalin määräys, mikä meitä koskee, on viimeinen kylvöpäivämäärä, mikä on aivan selvä yksittäinen asia, mikä ei sovellu tänne pohjoiseen niin hyvin” (Haastateltava 3. 2012).

Maidontuottajille maksetaan tuotantotuki tilan meijerin toimittamasta ja kuluttajalle suoraan myydystä maidosta. Suomessa C-tukialueella käytetään maitokiintiöiden tasausjärjestelmää. Tämä tarkoittaa mahdollista maksua tilakohtaiseen kiintiöön saakka tuotetusta maidosta. Ehtona tuotantotuelle on, että C-tukialueella tuottavalla on oltava hallinnassaan maitokiintiöitä. Siinä vaiheessa, kun lopulliset maitomäärät ovat selvillä ja kiintiökausi on päättynyt, tehdään tasauslaskelma. Tämä avulla saadaan selville kuinka suurelle osalle ylityslitroista tukea voidaan maksaa. Edelly-

tyksenä ylityslitroista maksettavalle tuelle on, että C-tukialueen maidon määrärajoitetta ei ylitetä. Myös kiintiönsä alittavien tuottajien alituslitrojen määrä vaikuttaa ylityslitroista maksettavaan tuen määrään. Tukea ei myöskään saa, tilanteessa jossa meijeri, mihin maitoa toimitetaan, ole mukana maidon tuotantotuen maksatusjärjestelmässä. Ilman yhteiskunnan antamaa tukea, ei Suomessa olisi mahdollista tuottaa maataloustuotteita. (Maaseutuvirasto 2011; Maa- ja metsätalousministeriö, 2012.)

”Eihän sitä voi tietenkään sanoa, että mitä se ois ollu. Mutta näin ollen tuolla -90 luvun loppupuolella, elettiin sillä karja määrällä sitä päivää, mitä eletään nyt.” (Haastateltava 1. 2012.)

Kuvio 12. EU:n aluetukirajat (Lehtonen 2007; Markkola 2004).

”Eli meillä menee tuista kaikki. Totta kai maidostakin saadaan tukia, eli joskus kun jotain laskee niin, itsellekin jää käteen joskus vähän, mutta ei se ole sitä, miltä sen annetaan näyttää.” (Haastateltava 1. 2012.)

6.3 Tulevaisuus maataloudessa

Haastateltavilla tulevaisuuden näkymät vaikuttivat hyvin epävarmoilta johtuen vuonna 2013 tulevasta CAP- uudistuksesta. Uudistuksella pyritään vahvistamaan maatalouden kilpailukykyä, kestävyyttä ja vakauttaa maatalouden asemaa kaikkialla Euroopassa. CAP- uudistuksen keskeisimpiä tavoitteita on taata terveellisten ja laadukkaiden elintarvikkeiden saanti Euroopan kansalaisille, kehittää maaseutua ja suojella ympäristöä. Komissio pyrkii esityksellään vahvistamaan maatalouden kilpailukykyä, kestävyyttä ja vakaata asemaa kaikkialla Euroopassa. (Maaseutuvirasto 2011.)

”Nythän eletään sellaisia aikoja että ei tiedä miten sen tuen kanssa menee, kun 2013 muuttuu ja en tiedä mihin sen jälkeen ollaan menossa. Me ei tiedetä yhtään eteenpäin tulevaisuutta, ei edes vuotta voida sanoa eteenpäin. Ne on niin toisaalla jotka päättää näistä asioista.”
(Haastateltava 1. 2012.)

”Euroopassa tulee kiintiöt poistumaan ja tällä rakenteella millä mekin tehdään, niin ei ole mitään tulevaisuutta sitten” (Haastateltava 3. 2012).

Haastateltava 1:n mukaan, heillä ei ole aikomusta laajentaa tilaansa, koska edellisestä laajennuksesta ei ole kovinkaan pitkä aika. Heillä ei myöskään ole tietoa mahdollisista jatkajista tilallensa, eivätkä he ole aikeissa yhdistää tiloja esimerkiksi naapuritilan kanssa, koska sieltä on maidontuotanto jo lopetettu. Haastateltava 2:n tilalla ei tällä hetkellä ole muuta vaihtoehtoa kuin parsinavetta. Ovat miettineet vaihtoehtoja muun muassa kiskojen, aseman ja robotin välillä, mutta eivät ole tehneet vielä päätöksiä mihinkään suuntaan. Jatkajista haastateltava 2:n tilalla ei ole ollut puhetta, koska maidontuotantoa pyöritetään neljän henkilön voimin, että jos yksi jää pois, niin tuotanto pelaa silti. Haastateltava 3. on aikeissa laajentaa tilaansa, mutta laajennus projekti hänen kohdallaan on jumiutunut lupa-asioiden vuoksi. Jatkajista hänellä ei ole varmaa tietoa.

”Ei se tietenkään varmaa ole, mutta mahdollisesti vois olla jatkaja, mutta jos tulee selvyys, että joku jatkaa ja jotain selkyyttä tähän lupa menettelyyn, joka Suomessa on mennyt liian raskaaksi, niin kyllä varmasti siinä vaiheessa tehdään isojakin ratkaisuja tämän suhteen”
(Haastateltava 3 2012).

"Tässä nyt pötkitään ja tätä päivää mennään eteenpäin ja jos terveyttä riittää niin työtähän on. Eikä olla aijottu lopettaa, Se nyt näyttää nämä tulevat vuodet, eihän sitä kannata tuulimylyjä vastaan taistella. Tuotanto suuntaa ei muuteta, että ei tule lampaita tai muuta. Mutta minä en ole sellainen ihminen, että mieltisin niin pitkälle, että siinäpä se tuo tullessaan." (Haastateltava 1 2012.)

"Töitä riittää varmasti ja tuotteet käyvät kaupaksi, mutta työn raskaus ja byrokratia sekä jatkuva kyttääminen syövät työmotivaatiota ja jakamista (Haastateltava 2 2012)."

7. JOHTOPÄÄTÖKSET

Jukka Leskisen (2004, 48) tutkimukseen osallistuneiden maidontuottajien tuntemuksista sai käsityksen, että EU:hun liittymisen seurauksena monilla isännillä stressioireet sekä henkisen hyvinvoinnin ongelmat lisääntyivät, koska kokivat oman työmääränsä lisääntyneen. Lisäksi tutkimuksesta selvisi isäntien kokeneen kirjanpitoitöiden sekä muiden paperitöiden määrällisesti lisääntyneen EU-ajan myötä, sekä kustannusten, tuottojen ja rahoituksen hallinta on mennyt isäntien mielestä vaikeampaan suuntaan. Kuitenkin osa vastaajista oli sitä mieltä, että kirjanpito sekä muu paperityö helpotti toiminnan seuraamista sekä rationalisointia, ja tällä tavalla nähtiin aikaa jäävän muuhun työhön sekä EU:in liittyminen oli helpottanut tilannetta niiden tilojen kohdalla, jotka olivat halukkaita laajentamaan tilaansa, ja tämä puolestaan avasi uutta halukkuutta uusille sijoituksille. (Leskinen 2004, 47–48, 121.) Työn kuormitus kasvoi neljän seurantavuoden aikana. Osalta tutkimukseen osallistuneilta tuli mielipide, että laatuvaatimukset sekä työn vastuullisuus oli kasvanut ja itsenäisyys oli vähentynyt. Myös tuoton, kustannusten sekä rahoituksen hallinta olivat muuttuneet vaikeammaksi. Tutkimuksessa yrittäjähenkiset isännät olivat sitä mieltä, että EU:n tukipolitiikka ei siinä muodossa, joka se oli tutkimusta tehdessä, kannustanut yrittäjyyteen, koska työn tuloksella oli tukien määräytymisen kannalta pieni merkitys. Tutkimuksesta selviää myös maidontuottajien kanta tyytyväisyyteen, jossa tyytyväisyys työhön kokonaisuutena on noin kahdella kolmesta kokonaisuutena heikentynyt EU:ssa olon seurauksena. Saman verran vastanneista ovat sitä mieltä, että henkisen kriisin mahdollisuus on kasvanut. (Leskinen 2004, 121–122)

Samoja asioita on tullut vastaan omassa opinnäytetyössäni. Maatalous on ollut monien muutosten kohteena ja työ maataloudessa on muuttunut yrittäjäkeskeisempään suuntaan. Työ on aina ollut ja on edelleen ihmiselle tärkeä väline itsenäistymiselle, taloudellisen ja henkisen hyvinvoinnin ylläpitämiseksi. Tämän päivän kilpailuyhteiskunta vaatii jatkuvaa kouluttautumista ja itsensä kehittämistä, ja näin toiselle sijalle on joutunut oma hyvinvointi, työmäärät ovat lisääntyneet ja vapaa-aikaa on entistä vähemmän. Opinnäytetyössäni pääsin siihen tulokseen, että maidontuottajat ovat todella yksin tässä byrokratian ja säädösten valtavassa viidakossa. Maidontuottajien työ on muuttunut haasteellisemmaksi muun muassa uusien säädösten ja kirjapidollisten töiden vuoksi. Hyvinvointiin heikentävästi vaikuttavia asioita ovat vapaa-ajan vähentyminen, taloudellinen epävarmuus, paineet tuottavuuden lisäämisestä sekä teknologian tuomat haasteet. Koneellistuminen on vaikuttanut merkittävästi työhön maataloudessa, mutta on osaltaan vaikuttanut maatalojen vähentymiseen sekä itse työhön joka on muuttunut yksinäisempään suuntaan.

Mieleepainuvista mielipiteistä on haastateltava 1:n mielipide monista muista aloista, jolloin pyritään saamaan työntekijöille lisää palkkaa.

”Kun kuuntelee näitä työtaisteluita, niin meiltähän ei koskaan edes kysytäkään. Mehän ei voida taistella, kun kaikki nousee, polttoaine, sähkö. Käteen jäävä osa aina vain pienenee. Esimerkiksi, ilmoitettiin vain, että rehut kun tulee kotiin, hinta nousi 50 euroa per kuorma, siis tämä toimituskulu. Kaikki on niin heilahtelevia. Ei sitä kysytä, että nostetaanko rehun hintaa, vaan ne nousee. Kyllä se on niin, että ei niihin voi itse vaikuttaa.”(Haastateltava 1. 2012.)

Maatalousyrittäjän tulot ovat pienentyneet EU:n aikana. Tämä on suoraan johdettavissa hyvinvointiin. Tiukka taloudellinen tilanne tuottaa stressiä. Tukipolitiikka haastateltavien mielestä on aivan hyvä tällä hetkellä, mutta tulevaisuuden kannalta maatalousyrittäjät elävät hyvin epävarmoja aikoja, jos ja kun uusi CAP-uudistus astuu voimaan. Jos kiintiöt maidontuotannosta poistetaan, se tarkoittaa käytännössä sitä, että maitoa on tuotettava enemmän.

Yksi merkittävimmistä tekijöistä maataloudessa on maatalouden koneellistuminen, mielestäni olemme jo kaukana niistä ajoista, jolloin maataloustyötä on tehty suurilla tekijämäärillä ja yhteisellä ”talkoomeiningillä”. Mielestäni tämä yhteistyön väheneminen on suoraan verrattavissa väitteeseen, että maataloustyö on mennyt yksinäisempään suuntaan. Koneet ovat ottaneet todella suuren roolin nykyajan maataloudessa, enää ei tarvita niin suurta väkimäärää. Tämä näkyy myös hyvinvoinnissa, voidaan olettaa, että koneellistuminen on tuonut lisää vapaa-aikaa, mutta stressiä nostattavia tekijöitä ovat uuden teknologian tuomat haasteet ja niiden käyttöön liittyvän kirjallisuuden sisäistäminen. 1900-luvun aikana maatalous on siirtynyt rahatalouteen ja tämän päivän maitotiloilla kuten muualla maataloudessa tuotantoa on pyrittävä parantamaan, vaikutukset näkyvät siten, että pientilallisuus ei enää kannata ja maatilat Suomessa ovat vähentyneet radikaalisti. EU on tuonut paljon työtä myös lomakkeiden muodossa. Tämän haastateltavat näkivät melko työlääksi. Maatalous on jatkuvien muutosten alla ja EU kielteisyys näkyy maatalousyrittäjissä, ja voin itsekkin yhtyä ajatukseen, koska olen myös itse huomannut, että Suomi maatalousmaana 26:den muun valtion joukossa, on sen verran pohjoisessa, että emme esimerkiksi kykene viljelemään yhtä monta satoa kuin Keski-Euroopan tilalliset. Mutta siitä voimme olla ylpeitä, että meillä on hyvä ja laadukas maito.

8. POHDINTA

Opinnäytetyöni on ollut mieleenpainuva prosessi, alusta loppuun asti. Myönnettävä kuitenkin on, että ei mielenkiintoa ole ollut, koska aihe oli itselleni sen verran vieras. Kirjoittamisen aloitin melko myöhäisessä vaiheessa, koska kesä ja syksy 2011 menivät töissä sekä työharjoittelussa. Maatalous aiheena on todella laaja ja aiheeni rajaus tuotti hieman ongelmia. Kuitenkin opinnäytetyötä ohjaavien opettajien ja ystävien avustuksella sain itselleni selville, mitä tuleva opinnäytetyöni tulisi käsittelemään. Päätin tehdä opinnäytetyöni yksin, koska niin kykenin olemaan oman aikani herra. Opinnäytetyötäni sain tehdä omien ehtojeni mukaisesti ja silloin kun se itselleni sopi. Myönnän, että välillä tuli hetkiä, jolloin olisin tarvinnut työskentelylleni tueksi myös toisen osapuolen, jonka kanssa olisin voinut jakaa ajatuksia aiheesta.

Lopulta kun olin saanut aiheestani kiinni, huomasin miten uskomattoman laaja aihepiiri on. Miten pitkän ja värikkään historian se omaa, joten aiheen rajaus oli ongelmista seuraava. Onneksi kärsivällisten ohjaavien opettajien ansiosta, olen päässyt jo tähän pisteeseen. Haastattelujen saanti osoittautui asiaksi, joka viivästytti prosessiani. Alkujaan oma ajatus oli, että olisin tehnyt erilaisia kysymyksiä ja niiden pohjalta tehnyt teoreettisen viitekehyksen. Onneksi en voinut näin tehdä, koska ymmärrän nyt, että en olisi osannut kysyä lähellekään oikeita kysymyksiä, jos omat tutkimuskysymykseni eivät olisi olleet selvillä.

Tämän opinnäytetyön tarkoitus on ollut olla tutkimusmatka itselleni johonkin aivan uuteen, ja siinä tämä työ on onnistunut enemmän kuin hyvin. Olen saanut valtavasti ymmärrystä ja tietoa maataloudesta ja siitä byrokratia viidakosta joka maataloudessa jyllää. Hirvittävää on se, miten maatalousyrittäjät näkevät tilanteensa hyvin avuttomana, heitä ei kuunnella. Sanoin haastateltava 3:lle mielipiteeni, eli pidän tätä "systeemiä" epäreiluna, niin hän vastasi siihen: "Eihän EU:ssa ole mitään reilua, se joka niin väittää, on ihan naiivi." Kuitenkin on muistettava, että kyse on maatalouspolitiikasta, eli EU on kuitenkin tuonut myös paljon hyvääkin.

Tämä on ollut ensimmäinen sosionomi (AMK) opinnäytetyö MAAHY-hankkeelle. Jos nyt aloittaisin opinnäytetyötäni alusta, niin keräisin enemmän haastateltavia, koska sillä tavalla saisin vielä laajemman käsityksen mihin suuntaa maataloudessa ollaan menossa. Opinnäytetyössäni saattaisin yhdistää myös kvantitatiivista ja kvalitatiivista tutkimusmenetelmää, tällä tarkoitan kyselyn ja haastatteluiden

tuomia yhteisiä vastauksia ja tällä tavalla saisi vielä kattavamman käsityksen kokonaisuudesta. Tämän opinnäytetyön voin nähdä ponnahduslautana jollekin, joka myös haluaa saada tietoa jostain uudesta, tai vaihtoehtona on myös jatkaa tästä mihin tämä opinnäytetyö on perustunut. Maatalous muuttuu ja hyvinvointi on vaihtelevaa.

Tässä työssä olen käyttänyt runsaasti Internet-lähteitä ja kirjallisuutta, Internet-lähteet ovat mielestäni hyviä, koska tieto voidaan päivittää nopeammalla tahdilla kuin kirjallisuudessa. Olen pyrkinyt ottamaan eri näkökulmia huomioon ja peilaamaan niitä omien mielipiteiden kanssa, enemmän tai vähemmän siinä onnistuen. Luotettavuutta opinnäytetyöhöni kuitenkin lisää haastateltavat. Heidän omat kokemukset yhdistettyä lähdekirjallisuudesta saatuihin tietoihin antoi minulle mahdollisuuden koota näinkin onnistuneen paketin, joka selitti sen mitä oli kysymässä. Työ on muuttunut, hyvinvointiin edistävästi tai heikentävästi vaikuttavia tekijöitä, on tullut paljon lisää. Johtopäätös kuitenkin on; Elämä jatkuu.

"Maanviljelijän "ilot"

*Ei ole viljelijällä monia iloja,
naapurissakin kohta jo myydään tiloja.
Ei ole isäntä emäntää saanut,
koska kiinnostus mopoihin ei ole laannut.
Ei näy maataloudelle valopilkkua,
kohta saa pultsarikin isännälle ilkkua.
Jos Suomi tahtoo EY:hyn liittyä,
ei nähdä lehmää, ei niittyä.
Kannattaisi isännänkin jo AA-kerhoon liittyä.
Valtiokin vaatii liikaa rahaa,
ei ole isännällä enää millä täyttää mahaa.
Navetasta lähti viimeinenkin bonus-kanttura,
sitä ennen isäntäkin oli vielä vanterra.
Naapurin kollikin kaappiin kuoli,
tänään kurnikaan ei isännän suoli.
Verovirastokin mätkyllä isäntää nakkaa,
mutta ei ole metsää mistä puita hakkaa.
Isännän tarina oman käden kautta loppuu.
Voi miksi pidit tällaista hoppuu?"
(Tiina Silvasti 1996, 163.)*

LÄHTEET

- Aaltonen, Elli, Särkelä, Riitta 2007. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto, Lausunto terveyden edistämisen politiikkaohjelmasta. Luettu 17.1.2012: <http://www.stkl.fi/lausunto_22.9.2007.html>.
- Agronet 2012. Nauta. Luettu 2.1.2012: <<https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/agronet/Nauta>>.
- Ahola, Kirsi, Tuisku, Katinka, Rossi, Helena 2011. Työuupumus (burnout), Lääkärikirja Duodecim, Duodecim terveyskirjasto. Luettu 20.1.2012: <http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00681>.
- Elonkierto2012. Maatalouden esittelypuisto. Maidontuotanto on tärkeää maaseudulle. Luettu 3.1.2012: <<http://www.mtt.fi/elonkierto/maidontuotanto.html>>.
- Elonkierto2012. Maatalouden esittelypuisto. Kyytöt laiduntavat rantamaisemaa. Luettu 5.1.2012: <<http://www.mtt.fi/elonkierto/kyytto.html>>.
- Elonkierto 2012. Maatalouden esittelypuisto. Tulevaisuuden viljelytyöt miehittämättömällä traktorilla; Monta traktoria yhden isännän ohjauksessa. Luettu 5.1.2012: <http://www.mtt.fi/elonkierto/tulevaisuuden_maatalous.html>.
- Europa 2012. Euroopan unionin portaali, Perustietoa Euroopan unionista. Luettu 24.1.2012: <http://europa.eu/about-eu/basic-information/index_fi.htm>.
- Europa 2012. Euroopan unionin portaali, Aluepolitiikka. Luettu 25.1.2012: <http://europa.eu/pol/reg/index_fi.htm>.
- Eskola, Jari, Suoranta, Juha 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen, Gummerus kirjapaino Oy, Jyväskylä.
- ESR-Projektisuunnitelma 2007–2013. Euroopan unioni & Työvoima- ja elinkeinokeskus.
- Haastattelu 1 2012. Keminmaa. Haastateltu 9.2.2012.
- Haastattelu 2 2012. Tornio. Haastateltu 13.2.2012.

Haastattelu 3 2012. Ylitornio. Haastateltu 12.2.2012.

Hirsjärvi, Sirkka, Hurme, Helena 1991. Teema haastattelu, Yliopistopaino, Helsinki.

Hirsjärvi, Sirkka, Hurme, Helena 2001. Tutkimushaastattelu, teemahaastattelun teoria ja käytäntö, Yliopistopaino, Helsinki.

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko, Sajavaara, Paula 2007. Tutki ja kirjoita, 13., osin uudistettu painos. Otavan kirjapaino Oy, Keuruu.

Kananen, Jorma 2008. Kvali, Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 93, Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Jyväskylä.

Karvonen, Sakari, Moisio, Pasi, Simpura, Jussi, Heikkilä, Matti (toim.) 2008. Suomalaisen hyvinvointi, Vammalan kirjapaino, Vammala.

Kettunen, Riitta 2011. Maaseutuyrittäjien hyvinvointihanke 2008-2011. Esite.

Kettunen, Riitta 2011. Maaseutuyrittäjien hyvinvointihanke 2008-2011. Luettu 9.12.2011:

<http://www.lappimaatalous.fi/index.php?sisalto=hankkeen_kuvaus&hankkeeniid=1>.

Kinnunen, Merja ja Autto, Janne (toim.) 2009. Tänään töissä, sosiologisia näkökulmia työhön. Juves print, Tampere.

Kivekäs, Jukka 2012. Tunnista ajoissa stressi ja uupuminen, Keskinäinen työeläkevakuutusyhtiö Varma, Suomen mielenterveysseura. Luettu 20.1.2012:
<http://www.mielenterveysseura.fi/files/409/stressiopas_fin_netti.pdf>.

Kivinen Tapani, Kaustell, Kim, O., Hakkarainen, Kristiina, Tuure, Veli-Matti, Karttunen, Janne ja Hurme, Timo 2007. Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus, Lypsykarjapihatton toiminnalliset mitoitusvaihtoehdot, Luettu 16.12.2011:
<<http://www.mtt.fi/mtts/pdf/mtts137.pdf>>.

Lehtonen, Heikki 2007. (toim.) EU:n maitokiintiöjärjestelmän poistumisen vaikutukset Suomen maitosektorille, MTT:n selvityksiä 144, Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus. Helsinki. Luettu 10.1.2012:
<<http://www.mtt.fi/mtts/pdf/mtts144.pdf>>.

Leskinen, Jukka 2004. Salonseudulta EU-isännäksi –lypsykarjayrittäjät muutospurroksessa, seurantatutkimus 1997-2011. Työ ja ihminen Tutkimusraportti 24, Työterveyslaitos, Helsinki.

Liespää, Saara 2005. Maito ja me, Navetan rakentaminen 2 / 2005. Luettu 5.1.2012:
<<http://ammattilaiset.valio.fi/maitojame/rakentaminen05/viitaset.htm>>.

Luusua, Hanna 2010. MAASEUTUYRITTÄJIEN TYÖHYVINVOINTI JA TYÖTERVEYDEN EDISTÄMINEN LAPIN LÄÄNISSÄ, Maaseutuyrittäjien hyvinvointi -hankkeen (MAAHY) selvitys. Opinnäytetyö, Hoitotyön koulutusohjelma, sairaanhoitaja (AMK). Tulostettu 5.12.2011.

Maa- ja metsätalousministeriö 2012. Maataloustukien merkitys, Maatalouden tuilla turvataan kotimaisten elintarvikkeiden saatavuus ja kohtuulliset kuluttajahinnat. Luettu 10.1.2012:
<<http://www.mmm.fi/fi/index/etusivu/maatalous/tuet/merkitys.html>>.

Maatalous ja maaseudun kehittäminen 2008. Maaseudun kehittämiss politiikka 2007–2013. Luettu 27.1.2012 <http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/index_fi.htm>.

Maaseutuvirasto 2011. Maidon tuotantotuki ja maitokiintiöjärjestelmä. Luettu 31.1.2012:
<<http://www.mavi.fi/fi/index/viljelijatuet/maidontuotantotukijamaitokiintiojarjestelma.html>>.

Maataloustilastot 2010. Maatilojen rakenne, Maatilarekisteri - Maatilojen rakenne 2010. Luettu 10.1.2012: <<http://www.maataloustilastot.fi/maatilojen-rakenne>>.

Maataloustilastot 2010. Maatilarekisteri, tilojen lukumäärä. Luettu 16.1.2012:
<http://www.maataloustilastot.fi/maatilarekisteri_fi-0>.

- Maaseutuvirasto 2011. Komissio esitteli luonnoksen CAP-uudistukseksi. Luettu 16.2.2012: <<http://www.mavi.fi/fi/index/tietoavirastosta/tiedotteet/cap.html>>.
- Maatalousyrittäjien eläkelaitos 2010. Lypsyasema. Luettu 7.1.2012: <<http://www.mela.fi/Tyohyvinvointi/Tyoturvallisuus/Kotielaintenhoito/Nauta/Lypsyasema>>.
- Maatalousyrittäjien eläkelaitos 2010. Lypsytyö. Luettu 7.1.2012: <<http://www.mela.fi/Tyohyvinvointi/Tyoturvallisuus/Kotielaintenhoito/Nauta/Lypsytyo>>.
- Maatalousyrittäjien eläkelaitos 2010. Nauta. Luettu 7.1.2012: <<http://www.mela.fi/Tyohyvinvointi/Tyoturvallisuus/Kotielaintenhoito/Nauta>>.
- Maatalousyrittäjien eläkelaitos 2011. MYEL-eläkevakuutus, Espoo. Luettu 17.12.2011: <<http://www.mela.fi/Vakuutusturva/MYEL-elakevakuutus>>.
- Manninen, Esa 2009. Maito ja me. Maidon laatu ja eläinten terveys, Automaattilypsy yleistyy Pohjoismaissa; Tuomo Kautonen 2009, Lisää lypsyrobotteja. Luettu 7.1.2012: <<http://ammattilaiset.valio.fi/maitojame/laatu09/teema13.htm>>.
- Manninen, Esa 2010. MTT Maitokoneet. Parsinavetan lypsyn seuranta ja arviointi. Luettu 5.1.2012: <<https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/mtt/maaseutuyritys/palvelut/maitokoneet/Lehtiartikkelit/Parsinavetan%20lypsyn%20seuranta.pdf>>.
- Markkola, Pirjo 2004. Suomen maatalouden historia, osa 3, suurten muutosten aika, jälleenrakennuskaudesta EU-suomeen, Gummerus kirjapaino, Jyväskylä.
- MTT 2009. Automaattilypsy kesällä 2009. Luettu 23.2.2012 <http://www.mtt.fi/julkaisut/maitokoneet/automaattilypsy_kesalla_2009.pdf>.
- MTT 2010. Automaattilypsy 2010. Luettu 5.1.1012: <http://www.mtt.fi/julkaisut/maitokoneet/automaattilypsy_kesalla_2010.pdf>.
- Murtomaa-Niskala, Aino 2010. Maito ja me, Pihattoon siirtyminen on suuri muutos. Luettu 7.1.2012: <<http://ammattilaiset.valio.fi/maitojame/kehittyvamaaitotila10/1teema10.htm>>.

Nobelprize.org 2012. The Nobel Prize in Literature 1953 Winston Churchill. Luettu 16.1.2012:

<http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/literature/laureates/1953/churchill-bio.html>.

Nyman, Kaj 2010. MTT maitokoneet, Maito ja Me 4/2010. Luettu 5.1.2012:

<<http://portal.mtt.fi/portal/page/portal/mtt/maaseutuyritys/palvelut/maitokoneet/Lehtiartikkelit/9D5662592A181E9DE040A8C0023C2BF6>>.

Onkalo, Pirjo, Klemelä, Raila 2009 Suomen mielenterveysseura. Hyvinvoinnin lähteillä. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 226. Luettu 17.1.2012:

<<http://www.mielenterveysseura.fi/files/276/hyvinvoinninOPAS15.9.pdf>>.

Poliklinikka 2011. Työuupumus. Potilasohje. Luettu 20.11.2012:

<<http://www.poliklinikka.fi/?page=2652164&id=3663638>>.

Raunio, Tapio, Wiberg, Matti 2000. (toim.) EU ja Suomi, Ilkka P. Laurila, maatalous, 221, Oy Edita Ab, Helsinki.

Rifkin, Jeremy 1997. Työn loppu, WSOY, Porvoo.

Ruokatieto2011. Suomalaisen ruokakulttuurin asialla. Maatila yrityksenä. Luettu 13.12.2011:

<http://opetus.ruokatieto.fi/Suomeksi/Oppimateriaali/Ruokaketju/Maatila/Maatila_yrityksena>.

Ruonala, Marko 2008. EU-perusteos. Vammalan kirjapaino, Vammala.

Saaranen-Kauppinen, Anita, Puusniekka, Anna 2011. KvaliMOTV – Narratiiviset tarkastelutavat. Luettu 11.12.2011:

<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_6_4.html>.

Sallinen, Mikael, Kandolin, Irja, Purola, Mari 2007. Psyykinen ja sosiaalinen hyvinvointi, Elämisen rytmi, Duodecim, Terveyskirjasto. Luettu 20.1.2012:

<http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=onn00004&p_teos=onn&p_selaus=>>.

Seppänen, Juhani 2004, Hullu työtä tekee, toinen painos, Otavan kirjapaino, Keuruu.

Silvasti, Tiina, 1995. Viljelijöiden ajatukset ja tunteet maatalouden murroksessa, Tutkimus viljelijöiden kokemista painetekijöistä ja käyttämisestä selviytymismenetelmistä 1996, Maatalousyrittäjien eläkelaitos (Mela), Espoo.

Suomen mielenterveysseura 2012. Suunnista hyvinvointisi rasteille!!, Elämäsi voimavararastit. Luettu 17.1.2012:
<http://www.mielenterveysseura.fi/files/71/suunnista_hyvinvointisi_rasteille.pdf>.

Suomen mielenterveysseura 2012. Suunnista hyvinvointisi rasteille!!, Hyvinvoivan mielen kartta. Luettu 15.1.2012:
<http://www.mielenterveysseura.fi/files/71/suunnista_hyvinvointisi_rasteille.pdf>.

Tike 2012. Meijerimaidon tuotanto 1990–2010. Tulostettu 20.2.2012.

Tilastokeskus 2011. 1.1. Työn kysyntä ja tarjonta talousteorian perusmallissa Luettu 10.4.2011.
<<http://www.stat.fi/tup/verkkokoulu/data/tvt/01/01/index.html>>.

Tuomi, Jouni, Sarajärvi, Anneli 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä

Tuovinen, Paavo; Kjell Brännäs 2010, Maito ja me, Kehittyvä maitotila, Maatalousministeriö toivoo vähintään 60 lehmän yksiköitä. Luettu 10.1.2012:
<<http://ammattilaiset.valio.fi/maitojame/kehittyvamaitotila10/6teema10.htm>>.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2011, Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkauksen käsitteleminen. Luettu 16.1.2012:
<http://www.tenk.fi/hyva_tieteellinen_kaytanto/kaytanto.html>.

Valtiokonttori 2008, kaiku, miksi työhyvinvointia? Luettu 18.1.2012:
<<http://www.valtiokonttori.fi/public/default.aspx?nodeid=16603>>.

Työ- ja elinkeinoministeriö 2008, Ammattinetti, maatalousyrittäjä. Luettu 16.12.2011:

<http://www.ammattinetti.fi/web/guest/ammattit?p_p_id=akysearchammatti_INSTANCE_g0j8&p_p_action=1&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-2&p_p_col_count=1>.

Työ- ja elinkeinoministeriö 2008, Ammattinetti, maatalouslomittaja. Luettu 16.12.2011,

<http://www.ammattinetti.fi/web/guest/ammattit?p_p_id=akysearchammatti_INSTANCE_g0j8&p_p_action=1&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-2&p_p_col_count=1&_akysearchammatti_INSTANCE_g0j8_command=browse&_akysearchammatti_INSTANCE_g0j8_searchType=idSearch&_akysearchammatti_INSTANCE_g0j8_detailView=true&_akysearchammatti_INSTANCE_g0j8_allVisible=true&_akysearchammatti_INSTANCE_g0j8_indexId=6&_akysearchammatti_INSTANCE_g0j8_alaId=8&_akysearchammatti_INSTANCE_g0j8_subAlaId=8.2>.

Työturvallisuuskeskus 2012, Työhyvinvoinnin portaat – viisi vaikuttavaa askelta – koulutus. Luettu 18.1.2012:

<http://www.tyoturva.fi/tyoelaman_kehittaminen/tyohyvinvoinnin_portaat>.

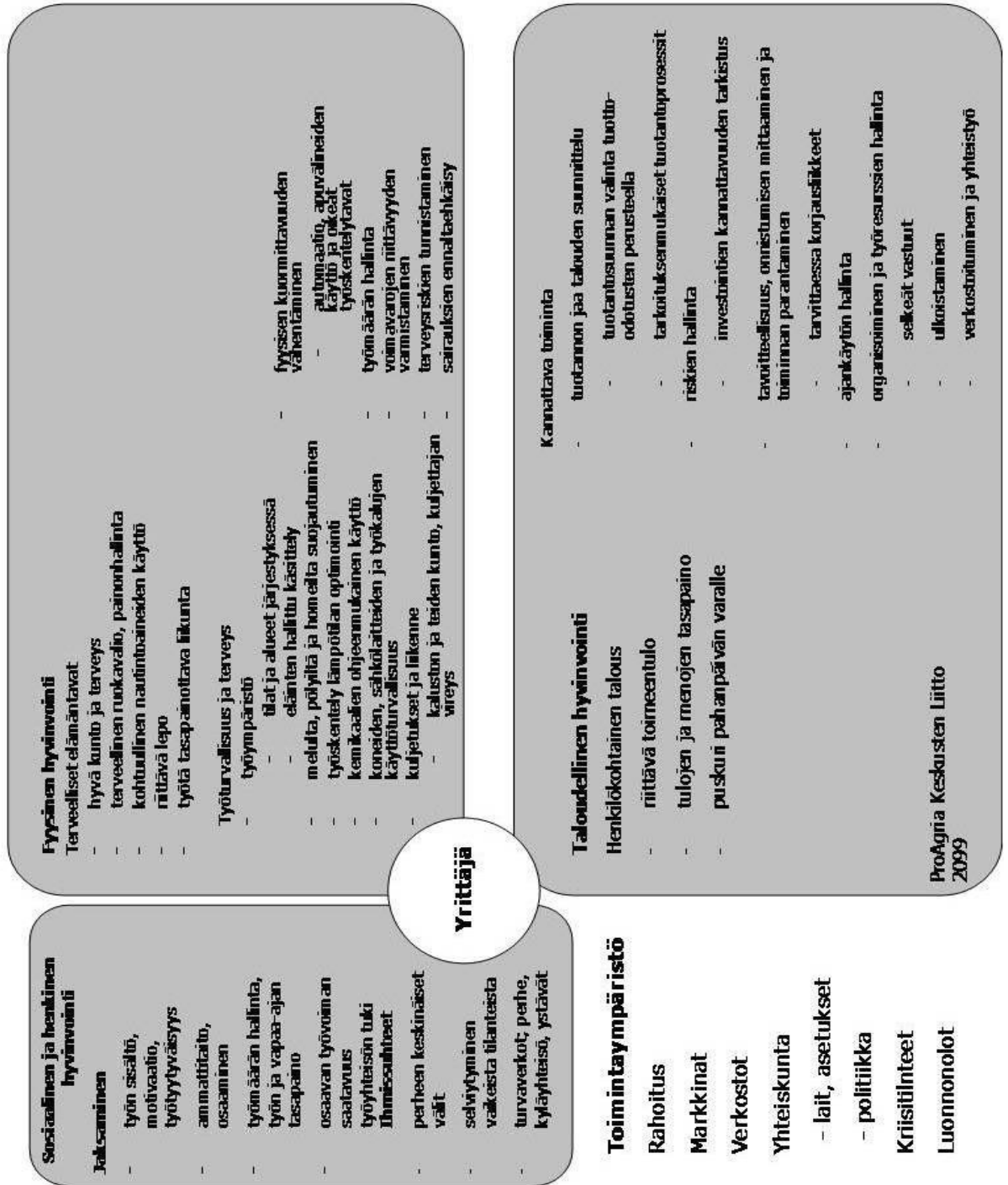
Työturvallisuuskeskus 2012, Työhyvinvoinnin portaat -malli. Luettu 18.1.2012:

<http://www.tyoturva.fi/tyoelaman_kehittaminen/tyohyvinvoinnin_portaat/tyohyvinvoinnin_portaat_-malli>.”

Yliselä, Paula (toim.) 2009, Maatilyrittäjän hyvinvointi, ProAgria Keskuksen Liiton julkaisuja nro 1075 (painettu), WS Bookwell OY, Porvoo.

LIITTEET

Liite 1. Maatilyrittäjän hyvinvointiin vaikuttavat tekijät (Yliselä 2009, 6).

Nimeni on Markus Rundgren, olen viimeisen vuoden Sosionomi opiskelija Kemi-Tornion Ammattikorkeakoulusta. Teen opinnäytetyöni MAAHY -hankkeeseen liittyen, jossa kartoitan työn ja siitä seurannutta mahdollista hyvinvoinnin muutosta maaseudulla. Työni olen rajannut maidontuottajiin. Haastatteluuni kuuluu kolme teemaa (näkyvät alla), joihin jokaiseen olen koonnut muutamien kysymysten. Kiitän etukäteen osallistumisesta!

Terveisin. Markus Rundgren

Teema 1: Taustoitus

Kuinka kauan haastateltavat ovat olleet maatalousyrittäjinä?

Sukupuoli

Työkokemus

Koulutus

Teema 2: Hyvinvoinnin kokemuksia

Millaiseksi kuvailisitte oman hyvinvointinne / työhyvinvointinne?

Millaiseksi kuvailisitte tämän hetkisen työmäärän

onko kasvanut?

Miten kuvailisitte ajankäytön riittävyyden?

Mitä keinoja teillä on vaikuttaa omaan (työ)hyvinvointiin ja ehkäistä mahdollista työuupumusta

Mitkä tekijät vaikuttavat (työ)hyvinvointiin (edistävästi / heikentävästi)

Teema 3: Maataloustyön muuttuminen ja sen vaikutukset hyvinvointiin

Millä tavoin näkisitte oman työnne muuttuneen EU:hun liittymisen jälkeen?

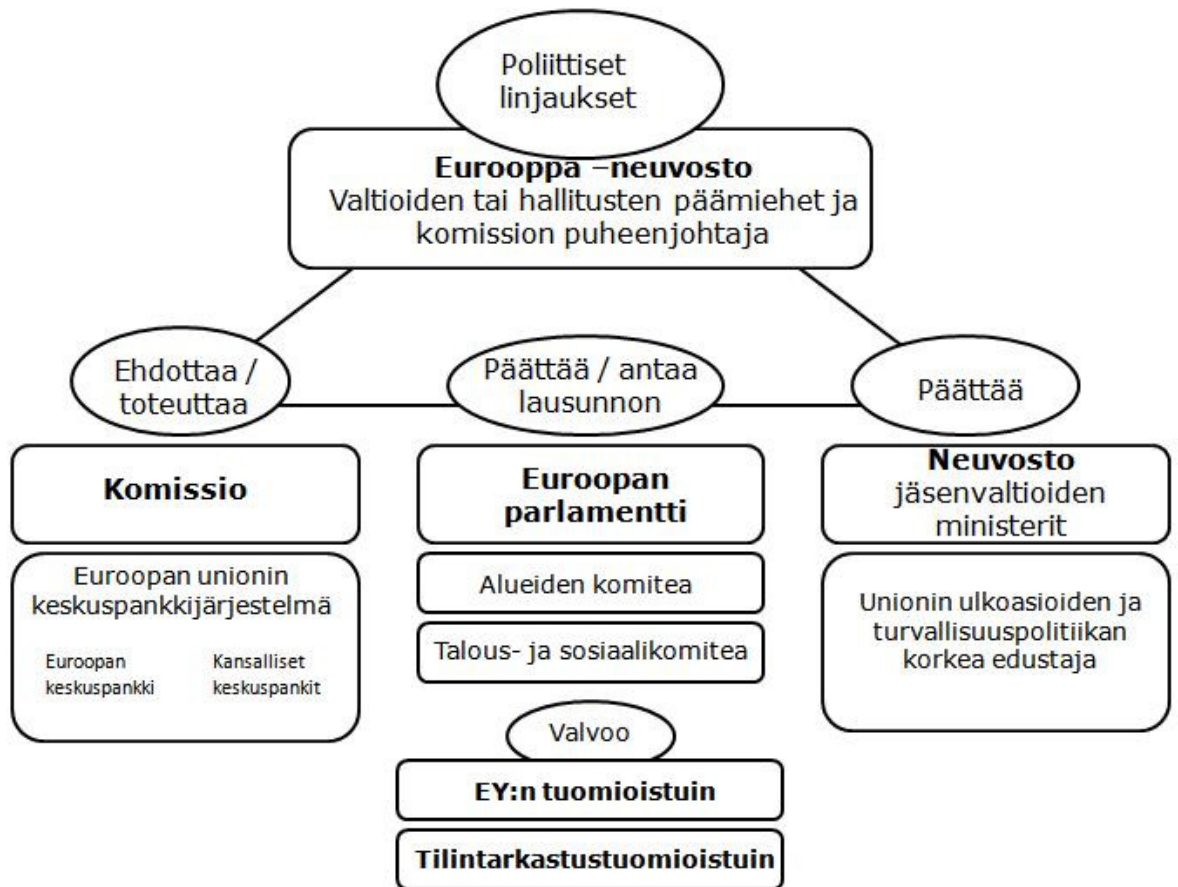
Millä tavoin vaikuttavat eri EU säädökset teidän hyvinvointiin

Mihin hyvinvoinnin osa-alueisiin näette EU ajan säädökset merkittävästi vaikuttaneen?

Miten mielestänne pystytte jäsentämään oman vapaa-aikanne?

Mitkä nyky-teknologian saavutukset mielestänne vaikuttivat eniten teidän tekemään työhön?

Millaiseksi näette omat tulevaisuuden näkymät hyvinvoinnin osalta?

Liite 3. EU:n rakenne (Ruonala 2008, 28)

Liite 4. Opinnäytetyöprosessi